

РЕКОМЕНДАЦІЇ

# ВІДКРИТІ ДАНІ ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА:

рекомендації щодо покращення  
використання відкритих даних у сфері  
управління культурною спадщиною

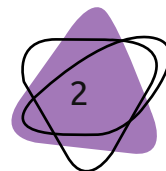


REHERIT



← ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ





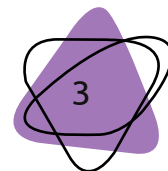
Рекомендації «Відкриті дані та культурна спадщина» підготовлені для проєкту «ReHERIT: спільна відповідальність за спільну спадщину», що реалізується з липня 2018-го до липня 2020 року.

Проєкт спрямовано на переосмислення, актуалізацію й розвиток потенціалу культурної спадщини Умані, Львова та інших міст Центральної та Західної України.

Метою проєкту є робота з потенціалом культурної спадщини для економічного, туристичного, культурного й освітнього розвитку міст, налагодження комунікації між органами влади, неурядовими організаціями, місцевими жителями.

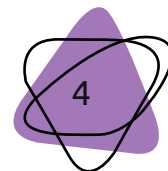
Проєкт передбачає підготовку ряду аналітичних досліджень щодо ефективного управління місцевою культурною спадщиною у форматі рекомендацій, кейсів та білих книг.

Рекомендації «Відкриті дані та культурна спадщина» мають на меті окреслити основні переваги й виклики використання інструментів відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини України та за кордоном. На основі цього виявлено можливості та надано рекомендації щодо використання відкритих даних для ефективного управління нерухомою культурною спадщиною.



## ЗМІСТ

Скорочення та глосарій.....	4
Вступ.....	6
Контекст.....	8
Концептуальна рамка.....	13
Аналіз поточного стану.....	15
Застосування відкритих даних.....	35
Рекомендації.....	39
Додатки.....	45



## СКОРОЧЕННЯ ТА ГЛОСАРІЙ

**Програма секторальної політики** – програма підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України<sup>1</sup>.

**Відповідність DCAT-AP** (Data Catalog Vocabulary – application profile for data portals in Europe) – спеціальний протокол опису даних, який застосовують у державних наборах даних у Європі.

**Відкриті дані** – формат даних, незалежний від платформи та доступний без обмежень, які можуть перешкоджати його повторному використанню (відповідно до Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних).

**Вживаність даних** (currency) – така якість даних, що дає змогу їх широко використовувати.

**Інтероперабельність даних** – характеристика наборів та реєстрів даних, що передбачає їхню сумісність з іншими продуктами та системами, вже існуючими або ж майбутніми.

**Метадані** – дані, що характеризують або пояснюють інші дані.

**Репозиторій** – спеціальний сервер (місце), де зберігають та підтримують дані.

**API** (Application Programming Interface) – набір методів, завдяки яким одна програма може взаємодіяти з іншими програмами.

**SPARQL** – мова запитів до даних, заснованих на моделі «суб'єкт/значення – предикат – об'єкт», а також протокол, що дає змогу ці дані витребувати та використовувати.

**TAPAS** (Transparency and Accountability in Public Administration and Services) – євразійський фонд, виконавець проєкту, фінансованого Агентством США з міжнародного розвитку та Великою Британією.

**URI** (Uniform Resource Identifier) – уніфікований ідентифікатор ресурсу.

**ДАБІ** – Державна архітектурно-будівельна інспекція України.

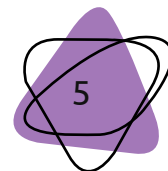
**ДАРТ** – Державне агентство розвитку туризму.

**ДФРР** – Державний фонд регіонального розвитку.

**ЗВО** – заклад вищої освіти.

**ІАОП** – історико-архітектурний опорний план.

<sup>1</sup> Джерело: Програма підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України <https://sectoral.minregion.gov.ua/>



**КС** – культурна спадщина.

**Мінрегіон** – Міністерство розвитку громад та територій України.

**Мінінфраструктури** – Міністерство інфраструктури України.

**Мініюст** – Міністерство юстиції України.

**МКІП** – Міністерство культури та інформаційної політики України.

**МОВ** – місцеві органи влади.

**МОН** – Міністерство освіти та науки України.

**МТГ** – міська територіальна громада.

**МТД** – Міжнародна технічна допомога.

**НАНУ** – Національна академія наук України.

**ОМС** – органи місцевого самоврядування.

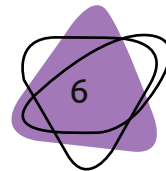
**ОТГ** – об'єднана територіальна громада.

**ПКД** – проектно-кошторисна документація.

**ТГ** – територіальна громада.

**УКФ** – Український культурний фонд.

**ЦОВВ** – центральні органи виконавчої влади.



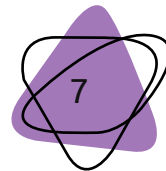
## ВСТУП

До 2025 року система відкритих даних через прямі та непрямі впливи може приносити до 4 млрд дол. США (або 0,92 % ВВП України) прибутку за умови позитивної динаміки її розвитку. Саме так оцінили можливий вплив відкритих даних автори дослідження [«Економічний потенціал відкритих даних для України»](#). За їхніми оцінками, внесок відкритих даних в економіку України 2017 року вже становив понад 700 млн дол. США. Ураховуючи український контекст останніх кількох років (зростання уваги до збереження та ефективного використання нерухомої культурної спадщини, децентралізація, розширення можливостей до фінансування, цифровізація процесів управління), можна говорити про зростання потенціалу використання відкритих даних для ефективного управління матеріальною нерухомою культурною спадщиною. Найбільш очевидна вигода відкритих даних полягає в тій інформації, яку використовують для досліджень, ухвалення рішень, розробки різноманітних послуг (наприклад, програмних застосунків та вебсайтів), удосконалення наявних продуктів та процесів, що підвищує їхню продуктивність та ефективність, безпеку, сталість та інші позитивні якості.

Подібно до фізичної інфраструктури, відкриті дані є стимулюючим фактором економіки. Тому цей вплив неможливо виміряти витратами на розробку порталів, адже ця сфера не створює багато робочих місць. Однак відкриті дані є інструментом для людей та організацій в їхній щоденній діяльності. Люди, які користуються сервісами відкритих даних, можуть зовсім не розуміти того, як вони побудовані та які політики відкритих даних існують у їхній країні, проте ці дані допомагають їм створювати продукти, заробляти на них та сплачувати з такої діяльності податки.

Усі економічні та управлінські вигоди відкриття даних є актуальними й для нерухомої культурної спадщини. По-перше, доступні та актуальні дані про об'єкти культурної спадщини дають змогу ухвалювати ефективніші управлінські рішення: наприклад, визначати, які пам'ятки потребують негайної реставрації і відповідно розподіляти фінансування. По-друге, такі дані дають змогу оптимальніше балансувати пам'яткоохоронні та містобудівні інтереси, особливо в історичних населених пунктах, де потрібно задовольняти потреби в новому будівництві та, водночас, в необхідності збереження спадщини. По-третє, відкриті дані значно впливають на прозорість управління, що створює сприятливіші умови для бізнесу й інвесторів. По-четверте, інформацію, що доступна на порталах відкритих даних, можна використовувати для створення нових комерційних та некомерційних продуктів, наприклад, спеціальних мобільних застосунків. По-п'яте, відкриті дані можуть сприяти розвитку туризму та економічному потенціалу територій (детальніше про це – у Білій книзі [«Економічний вплив місцевої культурної спадщини»](#)).

Утім, перед тим, як говорити про економічний, соціальний і культурний вплив відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини, слід з'ясувати поточний стан даних, алгоритми їх створення, оприлюднення й використання. Маючи таке розуміння, можна напрацьовувати рекомендації для заінтересованих сторін.



Команда проєкту сподівається, що пропоновані матеріали допоможуть пришвидшити втілення можливостей щодо використання відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини.

### **МЕТОДОЛОГІЯ:**

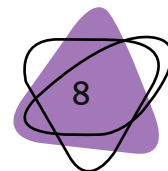
- огляд нормативно-правової бази щодо питань опублікування відкритих даних про нерухому культурну спадщину;
- аналіз кращих практик, позитивних прикладів публікації й використання відкритих даних про культурну спадщину в Україні та закордоном;
- систематизація теоретичних і практичних знань, виявлених у наукових публікаціях дослідників і аналітичних звітах практиків зі сфери відкритих даних та культурної спадщини;
- узагальнення виявлених проблем, які стосуються публікації актуальних відкритих даних про нерухому культурну спадщину в Україні, аналіз і визначення потенційних шляхів їх вирішення.

### **ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:**

- аналітичні матеріали вітчизняних і закордонних дослідників;
- чинні в Україні нормативно-правові й законодавчі акти;
- концепції державної політики;
- наукові монографічні дослідження й публікації, навчальні та методичні посібники;
- інформація з порталів новин і профільних сайтів, анонімні глибинні інтерв'ю із заінтересованими сторонами.

### **ЧАСОВІ МЕЖІ:**

- збір, аналіз та напрацювання рекомендацій здійснювались упродовж січня-квітня 2020 року;
- рекомендації були оновлені у березні 2021 року.



## КОНТЕКСТ

Зростання уваги до збереження культурної спадщини та її використання для розвитку громад, децентралізація й пов'язані з цим можливості громад в управлінні спадщиною (особливо місцевою), збільшення фінансування на потреби культурної спадщини (зокрема, програми УКФ, програма «Велика реставрація» МКІП та програма секторальної підтримки), цифровізація процесів управління (створення окремого Міністерства цифрової трансформації та активний розвиток [платформи «Дія»](#)) – усі ці заходи разом формують сприятливі умови для використання даних в управлінні культурною спадщиною.

## ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ

Проведення у 2018-му року охорони культурної спадщини привернуло увагу громадськості та влади до діяльності активістів, які захищають культурну спадщину<sup>2</sup>. Кількість конфліктних ситуацій, пов'язаних із нею, що вийшли в публічний простір, та громадських ініціатив із захисту спадщини зростає. Руйнування пам'яток архітектури або цінних будівель, які не отримали охоронних статусів, провокує напружену ситуацію між громадськими активістами, місцевими громадами й органами місцевої влади<sup>3</sup>. У таких ситуаціях зростає актуальність доступу до верифікованих даних про статус пам'яток, до даних про дії щодо об'єктів нерухомості й відповідних земельних ділянок, наявність судових рішень чи процесів, а з ним і, власне, – **запит на відкриті дані**. Розуміння охоронних статусів, послідовності дій із певною пам'яткою та відповідальних за ці дії працівників органів управління (державного й місцевого рівнів) дає змогу всім заінтересованим сторонам оперувати об'єктивною інформацією та швидше знаходити рішення для виходу зі складних ситуацій. Відкриті дані можуть допомагати попереджати конфлікти, наприклад, надаючи можливість громадським організаціям відстежувати дозволи на початок будівельних робіт з об'єктами культурної спадщини або поруч із ними.

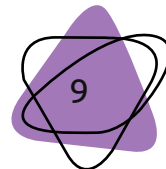
## ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ

Із завершенням процесу децентралізації (принаймні процесу формування територіальних громад) місцеві органи влади отримали більше повноважень та ресурсів. У багатьох громадах збільшилися бюджети розвитку, з яких можуть фінансуватися проекти, пов'язані із реставрацією та адаптацією об'єктів нерухомої культурної спадщини, які перебувають у власності цієї громади. Що стосується нерухомої культурної спадщини, то громади стикаються з вибором пріоритетності роботи з такими об'єктами. Обмежені ресурси й незадовільний стан більшості пам'яток зумовлює потребу фокусуватися на меншій кількості пам'яток, проте відновлювати їх цілком. У таких випадках для ухвалення раціонального рішення громадою мав би виникати запит на дані про стан нерухомої культурної спадщини, наявність чи відсутність

<sup>2</sup> Джерело: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/vartovi-pamyatok>, результати парламентських слухань – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2716-19#Text>

<sup>3</sup> Джерело: <https://lviv.nashigroshi.org/zabudovy/> – інтерактивна карта незаконних забудов (Львів, Наші Гроші)





відповідної документації (особливо на реставрацію, реконструкцію тощо) та обсяги попереднього фінансування з різних джерел. Дані про стан об'єктів спадщини допомагає органам влади ухвалювати рішення про необхідні обсяги їх фінансування. Громадськість, зі свого боку, може відстежувати ефективність використання бюджетних коштів, спрямованих для відновлення й збереження культурної спадщини.

## ЦИФРОВІЗАЦІЯ

Зі створенням Міністерства цифрової трансформації, запуском проєкту «Дія» (Єдиним порталом державних послуг, <https://diia.gov.ua/>) 2019 року та його активним розвитком у 2020-му, розширенням спектру послуг, які надаються в цифровому форматі на місцевому рівні, підвищився запит на доступ до даних, до адміністративних послуг у цифровому форматі. Поліпшується можливість як органів влади (програми DOBRE<sup>4</sup>, U-LEAD<sup>5</sup>), так і організацій громадянського суспільства (програми ICAP Єднання,<sup>6</sup> програми EU4CivilSociety<sup>7</sup>, ініціативи Techsoup Ukraine<sup>8</sup>) використовувати інструменти цифрової демократії: наприклад, користуватися наборами даних для адвокаційних кампаній (створення інтерактивних мап незаконних забудівель, знищених пам'яток архітектури тощо), даними для підготовки журналістських розслідувань та інформаційних кампаній. Підвищення цифрових компетентностей, формування практик використання цифрових інструментів та загалом інформаційної грамотності створює запит на дані та цифрові інструменти в секторі нерухомої культурної спадщини.

## МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ

Запуск програми «Велика реставрація» (проєкту «Велика реставрація» у межах програми «Велике будівництво») 2019 року привернув увагу до проблем сфери нерухомої культурної спадщини<sup>9</sup>: статусів об'єктів (оскільки програма фінансує лише об'єкти державної власності), наявності документації на реставрацію, реконструкцію тощо. Проведення конкурсів у рамках програми секторальної підтримки<sup>10</sup> також стимулювало інтерес у можливостях покращення стану об'єктів нерухомої місцевої культурної спадщини. Програма секторальної підтримки передбачає фінансування п'яти проєктів, пов'язаних із місцевою культурною спадщиною на загальну суму понад 44 млн грн (період 2021–2023 років)<sup>11</sup>:

<sup>4</sup> Джерело: <https://www.facebook.com/decentralizationisdobre/>

<sup>5</sup> Джерело: <https://donors.decentralization.gov.ua/en/project/u-lead>

<sup>6</sup> Джерело: <http://ednannia.ua/>

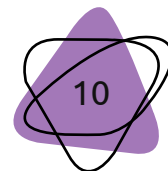
<sup>7</sup> Джерело: <https://euprostitir.org.ua/en/stories/150792>

<sup>8</sup> Джерело: <https://ukraine.techsoup.global/>

<sup>9</sup> Джерело: <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-verhovna-rada-progolosovala-za-finansuvannya-obyektiv-komunalnoyi-formi-vlasnosti-v-mezhah-programi-velika-restavraciya>

<sup>10</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/>

<sup>11</sup> Джерело: [https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals?&key=%D1%81%D0%B-%F%D0%B0%D0%B4%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B0&per\\_page=10](https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals?&key=%D1%81%D0%B-%F%D0%B0%D0%B4%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B0&per_page=10)



1. Парковий open-air простір – «Спадщина князів Любомирських» (Олександрійська ТГ, Рівненська обл.)<sup>12</sup>.
2. Інтеграція пам'ятки архітектури національного значення – Свято-Миколаївський монастир у с. Жидичині – у сферу туризму (Волинська обл.)<sup>13</sup>.
3. Сакральна спадщина Перечинської громади (Перечинська ТГ, Закарпатська обл.)<sup>14</sup>.
4. Археопарк доісторичної культури «Межиріч» – взаємодія науки та суспільства задля місцевого розвитку та збереження археологічної спадщини (Канівська ТГ, Черкаська обл.)<sup>15</sup>.
5. Музейна спадщина Андрея Шептицького на перетині культури і туризму (Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська обл.)<sup>16</sup>.

Зі створенням УКФ 2017 року та запуском грантових програм Фонду 2018-го з'явилося джерело фінансування проєктів, пов'язаних із дослідженнями, актуалізацією та документацією для об'єктів культурної спадщини. За результатами конкурсу УКФ 2020 року з 1988 заявок, допущених до експертного оцінювання, 338 належали до сектору «Культурна спадщина»<sup>17</sup>. Він став одним із найпопулярніших серед заявників УКФ. Почали з'являтися проєкти оцифрування об'єктів культурної спадщини, створення електронних каталогів, онлайн-мап об'єктів, наприклад:

- «Історико-культурна спадщина Вишгородщини: QR-кодування, моніторинг, апробація та популяризація»<sup>18</sup> (Київська обл., 2018).
- Створення електронного каталогу культурної спадщини міста<sup>19</sup> (Острого, Рівненська обл., 2018 р.).
- Цифрові музейні колекції Київської фортеці<sup>20</sup> (Київ, 2019).
- Карта кіно Одеси<sup>21</sup> (Одеса, 2019).
- 3D-модель Давнього Пліснеська<sup>22</sup> (Львів, 2019).
- Кишенькова країна<sup>23</sup> (Львів, 2020).
- Віртуальні мандрівки пам'ятками археології та історії Полтавщини<sup>24</sup> (Полтавська обл., 2020).

<sup>12</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals/8faa8490-242c-11eb-ba4a-b356ee544eea>

<sup>13</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals/6b0477e0-1d56-11eb-af94-63125dc1814e>

<sup>14</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals/26b7c320-1f64-11eb-ba4a-b356ee544eea>

<sup>15</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals/91a7d780-1e13-11eb-ba4a-b356ee544eea>

<sup>16</sup> Джерело: <https://sectoral.minregion.gov.ua/sectorals/433ccb00-1fa3-11eb-ba4a-b356ee544eea>

<sup>17</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/news/stat2020>

<sup>18</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/5f0ded08bc751d6d7735b783>

<sup>19</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/5f216169aaf09b71553ddad3>

<sup>20</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/5f2283e6eb74d240cb617eb3>

<sup>21</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/5f0879f3bc7136637b4a7ae3>

<sup>22</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/5f045c997f7df24b6c572bc3>

<sup>23</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/602ff85a8e0f11114c63db22>

<sup>24</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/6077d7ab12a9592900691e63>

- Трахтемирів-Digital<sup>25</sup> (Черкаська обл., 2020).

Можливості, які відкрилися для територіальних громад, операторів культури та громадських організацій у секторі «культурна спадщина» грантових програм УКФ, посилили актуальність доступу до даних про культурну спадщину, їхню якість, порушили питання сталості оцифрованих даних щодо культурної спадщини та способів використання таких даних та цифрових об'єктів.

Запуск програми «Велика реставрація», продовження конкурсів програми секторальної підтримки із тематичними пріоритетами, які налаштовані на місцеву культурну спадщину, грантові можливості програм УКФ, збільшення власних бюджетів розвитку територіальних громад – разом такі можливості істотно розширили можливості використання потенціалу культурної спадщини для розвитку громад. Відповідно, зростає запит на дані щодо культурної спадщини й підходи до використання цифрових даних та об'єктів нерухомої культурної спадщини.

## ПОЛІТИЧНИЙ МОМЕНТ

Поточний політичний стан (після проведення президентських та парламентських виборів 2019-го та місцевих виборів 2020 року та завершення процесу формування територіальних громад) визначається унікальним поєднанням факторів:

- Цифрова трансформація визначена як політичний пріоритет, створено окреме Міністерство та впроваджуються реформи національних масштабів. Можна говорити про усвідомлену потребу й запит на цифрові рішення, підвищуються компетентності роботи з цифровими інструментами та форматами.
- Культурна спадщина визначена як рушій регіонального розвитку й уперше виокремлена відповідна національна програма («Велика реставрація»), щодо якої проводиться активна комунікаційна кампанія як серед органів влади (відбір об'єктів), фахівців з питань культурної спадщини, так і серед громадськості загалом. Усе це сукупно підвищує суспільну увагу до питань культурної спадщини та стану її об'єктів у громадах.
- З'явилися нові можливості для фінансування проєктів культурної спадщини (програма секторальної підтримки, УКФ), зокрема, підвищується запит на ідеї проєктів та на дані для підготовки таких проєктів, виникає інтерес у використанні результатів проєктів, особливо в цифровому форматі.
- Реєстри об'єктів культурної спадщини перебувають у публічному дискурсі через питання спадщини на тимчасово окупованих територіях та процеси репатріації об'єктів рухомої спадщини (зокрема, це судові процеси в Нідерландах щодо скіфських реліквій).
- Відбувається перезавантаження МКІП, опрацьовується нова культурна політика та є консенсус щодо створення та формування нової конфігурації інституцій (ЦОВВ) у сфері культурної спадщини (Державної інспекції культурної спадщини, Державної служби охорони культурної спадщини)<sup>26</sup>.

<sup>25</sup> Джерело: <https://ucf.in.ua/archive/6077d3af27be47117336c8d2>

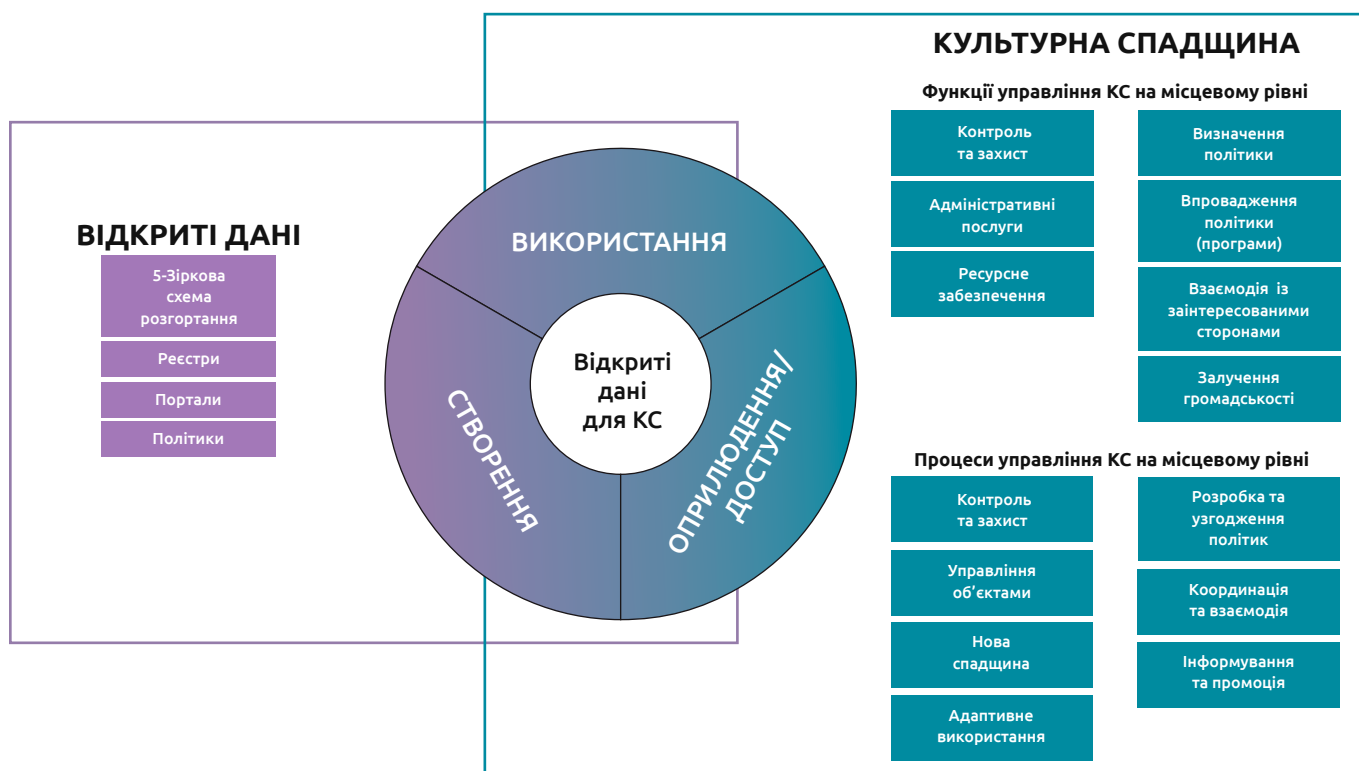
<sup>26</sup> Джерело: <https://mkip.gov.ua/content/covv.html>

Зважаючи на зростаючий запит громадськості, на збільшення можливостей фінансування проєктів культурної спадщини, процеси децентралізації, які сприяють більшій увазі до стану об'єктів нерухомої культурної спадщини, політичний фокус на діджиталізацію та активну трансформацію даних в Україні, команда проєкту ReHERIT визначила тематику відкритих даних та культурної спадщини для розробки рекомендацій органам влади й заінтересованим сторонам.

Ці рекомендації позитивно резонують із політичним фактором і мають на меті допомогти сформуванню та впровадженню ефективних політик на перетині цифрової трансформації та управління культурною спадщиною.

## КОНЦЕПТУАЛЬНА РАМКА

Для кращого структурування підходу до розуміння відкритих даних у сфері нерухокої культурної спадщини необхідно окреслити концептуальну рамку. Команда аналітиків проєкту ReHERIT направила таку концептуальну рамку:



З одного боку, вона включає власне сферу відкритих даних:

- Стандарти – вимоги до оформлення та формату даних.
- Реєстри – основні джерела інформації для створення відкритих даних.
- Портали – електронні платформи, на яких розміщені доступні відкриті дані.
- Політики – погоджені стратегічні підходи до управління сферою відкритих даних.

Можна виділити кілька основних етапів у процесі перетворення інформації на формат відкритих даних, які можуть використовувати всі зацікавлені сторони:

- Створення – безпосереднє перетворення інформації на формат відкритих даних відповідно до певного стандарту, наприклад, 5-зіркової схеми розгортання.
- Оприлюднення – передбачає відкриття доступу до вже створених відкритих даних у зручному для користувачів форматі, наприклад, у реєстрі відкритих даних, який інтегрований з іншими дотичними сферами.
- Використання – передбачає, що кінцеві користувачі (наприклад, громадські активісти) можуть вільно використовувати доступні дані у зручному для них форматі та мають необхідні компетентності для використання таких даних.

З другого боку, є сфера культурної спадщини, яка має свої функції та процеси управління. До основних функцій сфери культурної спадщини ми відносимо:

- Контроль та захист.
- Адміністративні послуги.
- Ресурсне забезпечення.
- Визначення політики.
- Упровадження політик (програм).
- Взаємодія із заінтересованими сторонами.
- Залучення громадськості.

Ми виділяємо такі процеси управління культурною спадщиною:

- Контроль та захист.
- Управління об'єктами.
- Нова спадщина.
- Адаптивне використання.
- Розробка та узгодження політик.
- Координація та взаємодія.
- Інформування та промоція.

Більше про основні функції та процеси управління місцевою культурною спадщиною подано в рекомендаціях «[Управління місцевою культурною спадщиною](#)»<sup>27</sup>.

На перетині цих двох сфер, власне, і виникає сфера відкритих даних у культурній спадщині, яка, з одного боку, враховує стандарти відкритих даних та допомагає накопичити більше інформації, а з другого боку, допомагає реалізовувати основні функції та процеси завдяки кращому та ширшому доступу до даних як основи для розробки політик та ухвалення рішень. Доступ до опублікованих відкритих даних про культурну спадщину може не лише допомогти громадським активістам долучитися, впливати та контролювати управління культурною спадщиною, але й самим розробникам політик та управлінцям ухвалювати рішення вищої якості та ефективніше виконувати свої функції з управління.

<sup>27</sup> Джерело: Рекомендації «Управління місцевою культурною спадщиною», <https://reherit.org.ua/material/upravlinnya-mistsevoyu-kulturnoyu-spadshhynoyu/>

## АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ

### ПОЛІТИЧНИЙ МОМЕНТ

**Відкриті дані** – це дані, які будь-хто може вільно використовувати та поширювати з урахуванням вимог до атрибутів і дотримання авторських прав. Найважливіші характеристики відкритих даних: доступність, можливість користуватися та поширювати дані, універсальна партисипація (усі користувачі повинні мати рівні можливості доступу до даних)<sup>28</sup>.

У грудні 2016 року Міністерство культури Франції запустило свій відкритий портал даних. Через два роки портал мав 54 набори даних на різноманітні теми, такі як «Музеї Франції» (кількість відвідувачів музеїв та ін.), а також події, зокрема «Дні спадщини» (щорічний музичний фестиваль) та Рендез Хіп-хоп<sup>29</sup>.

**Європейський портал відкритих даних** – це ініціатива Європейської комісії, що полягає у зборі інформації про метадані, доступні на порталах європейських країн. Європейський портал відкритих даних проводить регулярні дослідження ступеня зрілості відкритих даних (Open Data Maturity Report). Він визначає такий ступінь зрілості за чотирма параметрами: політика, портал, вплив, якість відкритих даних (Додаток 1).

**Політика відкритих даних** фокусується на наявності конкретних політик, що просувають відкриті дані на національному рівні. Цей параметр урахує існування органів влади, які заохочують та сприяють залученню інституцій громадянського суспільства та приватного сектору до ініціатив щодо відкритих даних на національному, регіональному та локальному рівнях. Крім цього, цей параметр охоплює навчання державних службовців грамотній роботі з відкритими даними.

Параметр **порталу відкритих даних** фокусується на його розширених функціях, що надає можливість і більше, і менше просунутим користувачам отримувати доступ до відкритих даних через **національний портал** та покращує взаємодію між розпорядниками даних та користувачами. Також цей параметр включає той факт, наскільки управлінці порталу використовують інструменти вебаналітики, щоб краще розуміти потреби користувачів, їхню поведінку та оновлювати портал відповідно до цієї інформації. Параметр включає охоплення відкритих даних у різних сферах, а також підхід до забезпечення сталості (стабільності) порталу.

<sup>28</sup> Джерело: What is Open Data?, <http://opendatahandbook.org/guide/en/what-is-open-data/>

<sup>29</sup> Джерело: 3 Ways in Which Cultural Organizations Make the Most Out of Their Data, <https://www.opendatasoft.com/blog/2018/09/18/bringing-open-data-culture-and-heritage>

### НАЙПОПУЛЯРНІШІ НАБОРИ ДАНИХ У ЄС, %<sup>30</sup>



Параметр **впливу відкритих даних** аналізує, що робиться для моніторингу та вимірювання використання даних, а також для їхнього впливу. Поза першим шаром стратегічного розуміння, параметр впливу фокусується на чотирьох секторальних впливах: політичному, соціальному, економічному та впливу на довкілля. Він ураховує ступінь моніторингу повторного використання відкритих даних і розвитку застосунків, продуктів та сервісів, у тому числі ступінь їхньої подальшої комерціалізації.

У 2019 році 25 держав-членів ЄС (89 % від загальної кількості) підтвердили, що відкриті дані використовуються в процесах вироблення політики в їхній країні, наприклад, як доказ виявлення проблеми та відповідного формулювання політики. Крім того, 24 держав-членів (86 % від загальної кількості) підтверджують, що відкриті дані також використовуються в процесах ухвалення рішень, наприклад, державні адміністрації використовують відкриті дані як основу знань для своєї щоденної діяльності. Це підкреслює важливість повторного використання відкритих даних для державних установ.

**Якість відкритих даних** фокусується на тих атрибутах порталів відкритих даних, які роблять їх зручними у користуванні: доступні формати даних, здатність до машинного зчитування, висока якість та можливість пов'язувати дані (linked data), наприклад, через URI's. Параметр зосереджується на тих заходах, що забезпечують систематичний збір метаданих від різноманітних джерел по всій країні, а також уживаність (currency) доступних метаданих. Крім цього, параметр включає відповідність стандарту метаданих DCAT-AP та якості розміщення опублікованих даних.

<sup>30</sup> Джерело: Open Data Maturity Report 2019; формат EU28



## ПОЛІТИКА ВІДКРИТИХ ДАНИХ

МЕТРИКИ	ХАРАКТЕРИСТИКИ	МАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА
<b>РАМКА ПОЛІТИКИ (FRAMEWORK)</b>	На національному рівні існують політики та стратегії відкритих даних. Ці стратегії стимулюють повторне використання даних із боку державного та приватного секторів.	На національному рівні мають бути розроблені політики щодо використання інструментів відкритих даних у сфері культурної спадщини. Вони повинні передбачати можливість повторного використання цих даних, зокрема комерційного.
<b>УПРАВЛІННЯ ВІДКРИТИМИ ДАНИМИ</b>	Існують управлінські моделі та координація дій, щоб гарантувати публікацію відкритих даних на всіх рівнях та підтримувати місцеві й регіональні ініціативи відкритих даних.	Повинна бути розроблена та функціонувати система збору, оприлюднення, оновлення та використання даних про нематеріальну культурну спадщину на різних рівнях.
<b>ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ</b>	Існують плани публікації даних, виконання яких постійно моніторять. Проводять тренінги для державних службовців, які працюють із відкритим даними.	Відповідальні на різних рівнях за збір, оприлюднення, оновлення та використання даних про культурну спадщину повинні отримати необхідне навчання. Мають бути розроблені план публікації та оновлення цих даних.

## ПОРТАЛ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

<b>ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОРТАЛУ</b>	Характеристики порталу забезпечують доступ до наборів даних та релевантного контенту, в тому числі більш просунуті характеристики, такі як, наприклад, SPARQL пошук, дискусійний форум, рейтинг наборів даних.	Портал відкритих даних про культурну спадщину дає змогу вільно отримувати доступ до інформації та вільно використовувати її.
<b>КОРИСТУВАННЯ ПОРТАЛОМ</b>	Трафік порталу постійно моніторять, використовують аналітичні інструменти, щоб зрозуміти поведінку та потреби користувачів. Крім цього, портал забезпечує API, завдяки якому просунуті користувачі можуть використовувати програмне забезпечення для доступу до метаданих.	Портал відкритих даних про культурну спадщину є зручним та інформативним для користувачів різних типів (громадських активістів, розробників політик, фахівців із роботи з даними, просто зацікавлених у тематиці культурної спадщини).
<b>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДАНИХ</b>	Більшість розпорядників даних можуть вносити (мета)дані до національного порталу. Портал забезпечує доступ до даних у режимі реального часу.	Портал відкритих даних дає змогу розпорядниками вносити та / або оновлювати дані про об'єкти культурної спадщини. Ці дані є доступними безперешкодно в режимі реального часу.
<b>СТАЛІСТЬ ПОРТАЛУ</b>	Для порталу розробили стратегію сталості (стабільності), забезпечують видимість порталу. Відбувається регулярне опитування користувачів для покращення порталу.	Портали відкритих даних про культуру створені з урахуванням потреби в сталості. Технічне забезпечення порталу гарантує збереження даних, а фінансова модель передбачає кілька джерел отримання коштів.

## ВПЛИВ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

<b>СТРАТЕГІЧНЕ РОЗУМІННЯ</b>	Існують механізми моніторингу та методи вимірювання впливу, щоб відстежувати використання даних.	Для сфери нерухомої культурної спадщини має бути розроблена система вимірювання впливу, наприклад, відстеження активації робіт навколо об'єкта КС, який щойно був унесений у базу.
<b>ПОЛІТИЧНИЙ ВПЛИВ</b>	Систематичний моніторинг використання даних у політичній сфері.	Має бути розроблена система моніторингу використання даних про КС розробниками політик та тими, хто ухвалює рішення.
<b>СОЦІАЛЬНИЙ ВПЛИВ</b>	Систематичний моніторинг використання даних у соціальній сфері.	Має бути розроблена система моніторингу використання даних про КС громадськими активістами, зацікавленими у сфері КС, учителями, викладачами, студентами, дослідниками тощо.
<b>ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ</b>	Дослідження фокусуються на макро- та мікроекономічному впливах відкритих даних на певні сектори.	Має бути розроблена система моніторингу використання даних про КС культурними менеджерами, туристичними операторами, органами влади й самоврядування, громадськими активістами, операторами ринку об'єктів нерухомості в контексті використання даних про КС як економічний актив.

## ЯКІСТЬ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

<b>УЖИВАНІСТЬ (CURRENCY)</b>	Систематичний підхід забезпечує актуальність метаданих. Розроблені спеціальні програми-збирачі інформації, які дають змогу швидко відобразити на національному порталі зміни в джерелах інформації.	Дизайн порталу дає можливість легко та безперешкодно, з одного боку, вносити, а з другого боку, користуватися відкритими даними у відповідних форматах.
<b>МОНІТОРИНГ ТА ЗАХОДИ</b>	Існують механізми моніторингу якості метаданих та рівня відповідності правильній інформації про ліцензування.	Напрацьований алгоритм моніторингу якості даних про нерухому культурну спадщину.
<b>ВІДПОВІДНІСТЬ DCAT-AP</b>	Відповідність стандарту DCAT-AP у контексті обов'язкових, рекомендованих та вибіркових класів даних.	Дані про нерухому культурну спадщину відповідають стандарту DCAT-AP.
<b>ЯКІСТЬ РОЗМІЩЕННЯ ТА ПОВ'ЯЗАНІ ДАНІ</b>	Використовується 5-зіркова схема розгортання даних або схожі на неї.	Дані про нерухому культурну спадщину відповідають 5-зірковій схемі розгортання даних.

*Джерело: розроблено авторами на основі Open Data Maturity Report 2019.*

Нерідко для опису якості відкритих даних використовують **5-зіркову схему розгортання**:

- \* дані є в публічному доступі у будь-якому форматі;
- \*\* дані є у відкритому доступі, у форматі, що вможлиблює машинне читання;
- \*\*\* дані відкриті в такому форматі, що не вимагає спеціального програмного забезпечення для роботи з ними, наприклад, у форматі CSV;
- \*\*\*\* дані відповідають стандартам The World Wide Web Consortium (W3C), зокрема SPARQL;
- \*\*\*\*\* дані, що відповідають стандартам W3C, пов'язують з іншими базами даних (linked data).

**Пов'язані дані** (linked data) – це найвищий ступінь розвитку відкритих даних, адже він передбачає, що наявні бази даних інтегруються з іншими. По-перше, це дає змогу отримати значно більше інформації. Зазвичай у контексті даних про нерухому культурну спадщину пов'язані дані асоціюють з іншими пам'ятками культури, наприклад, музейними колекціями чи бібліотеками. По-друге, є ще один важливий аспект того, як нерухомі пам'ятки локалізуються на загальних містобудівних планах<sup>31</sup>. Поміщення набору даних у загальний портал та його інтеграція в загальний контекст дає змогу отримувати не лише більше інформації, а й нові сенси та інсайти, які до того не були очевидними<sup>32</sup>.

**Міжнародна хартія відкритих даних** – це набір принципів та кращих практик для оприлюднення урядових відкритих даних. Хартію схвалили 2015 року, відтоді 73 країни, у тому числі й Україна, прийняли її принципи на національному рівні. Проєкт націлений на стимулювання політик та практик, які допомагають урядам збирати, обмінюватися та використовувати дані задля ефективного реагування на найактуальніші виклики.

Принципи Хартії:

1. Відкритість за замовчуванням.
2. Оперативність і вичерпність.
3. Доступність та готовність до використання.
4. Порівнюваність та інтероперабельність.
5. Для кращого врядування та громадської залученості.
6. Для інклюзивного розвитку та інновацій<sup>33</sup>.

Усі ці принципи та ефективні практики націлені на якісне використання відкритих даних задля прозорості, підзвітності та ухвалення кращих рішень. Хоч дані

<sup>31</sup> Джерело: Linked Open Data for Cultural Heritage: Evolution of an Information Technology, [https://www.researchgate.net/publication/257916810\\_Linked\\_Open\\_Data\\_for\\_Cultural\\_Heritage\\_Evolution\\_of\\_an\\_Information\\_Technology](https://www.researchgate.net/publication/257916810_Linked_Open_Data_for_Cultural_Heritage_Evolution_of_an_Information_Technology)

<sup>32</sup> Джерело: What are Linked Data and Linked Open Data?, <https://cdn2.hubspot.net/hubfs/5619976/Primers/%5BPrimer%5D%20What%20are%20Linked%20Data%20and%20Linked%20Open%20Data.pdf>

<sup>33</sup> Джерело: International Open Data Charter, <https://opendatacharter.net/principles/>

про культурну спадщину не є найбільшими наборами, проте вони дають змогу ухвалювати кращі рішення задля збереження пам'яток та розробляти нові продукти для їх промоції.

2013 року Україна ратифікувала Рамкову конвенцію Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства – так звану Конвенцію Фаро. Основана мета документа – окреслити значення культурної спадщини, зокрема і для дипломатичного діалогу, визнати право на користування спадщиною невід'ємними правом кожної людини. Серед іншого, підписанти Конвенції зобов'язані ефективно моніторити стан спадщини через відкриті дані:

Сторони зобов'язуються <...> підтримувати, розвивати й уносити дані в спільну інформаційну систему, доступну для громадськості, що полегшує оцінку того, як кожна Сторона виконує свої зобов'язання за цією Конвенцією.<sup>34</sup>

Переваги відкритих даних про нерухомі культурні пам'ятки:

- Відкритий електронний реєстр пам'яток культури сприяє збереженню й формуванню інформації в динаміці та відстеженню всіх змін (внесення пам'ятки, додавання інформації про неї, вилучення пам'ятки). Це дає змогу ефективніше управляти об'єктами КС, наглядати за ними, моніторити, раціонально використовувати кошти з бюджету та оперативно реагувати на виклики, пов'язані зі збереженням спадщини.
- Запровадження єдиного електронного реєстру нерідко дає змогу більш ефективно передавати повноваження зі збереження та управління культурною спадщиною на місця, що для України є надзвичайно важливими з огляду на децентралізацію. Центральний орган державної влади перестає бути монополістом на володіння інформацією про пам'ятки, а розширення повноважень місцевих органів влади дає змогу наповнювати Реєстр та вносити зміни до нього оперативніше.
- Як наслідок, збільшується коло людей, які можуть здійснювати управління та нагляд за пам'ятками, адже інформація стає більш доступною; зменшуються корупційні ризики впливу через один орган.
- У контексті роботи з матеріальною культурною спадщиною повноцінний облік пам'яток є першим кроком до розробки політик у сфері охорони спадщини, адже саме наявна інформація слугує основою для розроблення комплексу охоронних заходів.
- Доступ до відкритих даних про нерухому спадщину також стимулює пам'яткоохоронні ініціативи у громадському секторі.
- Відкриті дані про культуру стимулюють появу ініціатив у креативній економіці, наприклад: створення застосунків, онлайн-сервісів та цифрових платформ про культуру та креативність. Це допомагає підвищувати туристичне зацікавлення та, як наслідок, доходи від туризму.
- Відкриті дані можуть стати основою або одним із джерел для проведення досліджень та створення й удосконалення навчальних програм.

<sup>34</sup> Джерело: Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства, [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_719#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_719#Text)

В Україні поняття відкритих даних на державному рівні почало використовуватися нещодавно, проте вже встигло з'явитися чимало ініціатив, які базуються на роботі з даними. Крім цього, використання відкритих даних усе більше інтегрується в українське законодавство, у тому числі в нормативні документи, що регулюють охорону та управління культурною спадщиною.

## ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

У 2015 році Кабінет Міністрів прийняв Постанову № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних». Ця постанова затвердила набори відкритих даних для оприлюднення, обов'язки розпорядників інформації, а Державне агентство з питань електронного урядування (2019 року його реформували в Міністерство цифрової трансформації) зобов'язало забезпечити функціонування Єдиного державного вебпорталу відкритих даних та моніторинг оприлюднення даних на ньому.

Відповідно до цієї постанови, Міністерство культури<sup>35</sup> як орган відповідальний за політику збереження культурної спадщини зобов'язане публікувати:

- Державний реєстр нерухомих пам'яток України;
- Державний реєстр виробників та розповсюджувачів фільмів;
- Інформацію про видані посвідчення національного фільму;
- Інформацію про фільми, вироблені за державні кошти.

На старій версії Єдиного державного вебпорталу відкритих даних було опубліковано 6750 наборів даних у сфері культури та освіти. Серед них у 55-ти розпорядником інформації є Міністерство культури<sup>36</sup>. На новому ж сайті порталу є тільки один набір даних, для якого розпорядником є Міністерство культури<sup>37</sup>. За перший рік існування оновленого порталу його відвідали понад 830 тис. осіб<sup>38</sup>.

У 2016 році Україна приєдналася до Міжнародної хартії відкритих даних<sup>39</sup>. Принципи Хартії прийняли і на національному рівні, і на рівні окремих міст (станом на 1 лютого 2021 року: Дніпро, Львів, Хмельницький, Дрогобич, Івано-Франківськ, Тернопіль,

<sup>35</sup> Тут і далі: автори під Міністерством культури мають на увазі головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення й повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії.

<sup>36</sup> Джерело: Український портал відкритих даних (стара версія), <http://old.data.gov.ua/users/548>

<sup>37</sup> Джерело: Набори даних: Міністерство культури та інформаційної політики України, <https://data.gov.ua/organization/ministerstvo-kultury-ukrayiny>

<sup>38</sup> Джерело: Понад 830 тисяч користувачів відвідали оновлений портал відкритих даних, <https://thedigital.gov.ua/news/ponad-830-tisyach-koristuvachiv-vidvidali-onovleniy-portal-vidkritikh-danikh>

<sup>39</sup> Джерело: Розпорядження КМУ «Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних», <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-dij-z-realizaciyi-principiv-mizhnarodnoyi-hartiyi-vidkritih-danikh>

Вінниця, Чернівці, Кропивницький, Запоріжжя, Маріуполь, Слов'янськ, Харків)<sup>40</sup>. Transparency International Ukraine складає рейтинги прозорості та підзвітності міст, де критерій наявності та якості відкритих даних є частиною методології. У березні 2020 року був опублікований оновлений рейтинг, де до топ-10 прозорих міст увійшли (у порядку спадання рейтингу):

1. Маріуполь;
2. Львів;
3. Дрогобич;
4. Вінниця;
5. Тернопіль;
6. Кам'янське;
7. Покров;
8. Бахмут;
9. Дніпро;
10. Володимир-Волинський<sup>41</sup>.

Огляд наборів даних, наявних на порталах відкритих даних, що прямо чи опосередковано стосуються нерухомої культурної спадщини, показує, що не всі ці міста мають бодай-якісь опубліковані набори даних у цій тематиці (Додаток 2). Це частково можна пояснити тим фактом, що критерій наявності та якості порталу відкритих даних є одним із багатьох, за якими оцінюють міста, а тому його вага може бути незначною. Водночас огляд порталів відкритих даних топ-10 прозорих міст показав, що міські ради публікують насамперед інформацію, що стосується фінансування, міської інфраструктури та благоустрою, тоді як сфера культури та культурної спадщини безпосередньо не є пріоритетною.

Відкриті дані про нерухому культурну спадщину стосуються прямо чи опосередковано кількох основних сфер управління:

- Власне культура та культурна спадщина як її частина – саме ті, хто формує та / або реалізовує культурні політики, є відповідальними за збір, оприлюднення та оновлення даних про нематеріальну культурну спадщину. Найчастіше ці набори даних включають інформацію про кількість та розміщення пам'яток на певній території.
- Урбаністика та просторова організація – об'єкти нерухомої культурної спадщини мають визначені режими користування, у тому числі буферні зони, які впливають на можливості й тенденції до просторового розвитку міст та територій. Крім цього, інформація про наявні пам'ятки мала би бути частиною загальних геопросторових даних.
- Будівництво – видача дозволів на будівельні роботи повинна узгоджуватися з генеральними та просторовими планами, а тому й із особливостями охоронних зон пам'яток. Найбільше конфліктів найчастіше відбувається саме на стику

<sup>40</sup> Джерело: Government adopters, <https://opendatacharter.net/government-adopters/>

<sup>41</sup> Джерело: Рейтинги прозорості та підзвітності, <https://transparentcities.in.ua/>

потреби / бажання в будівництві та необхідністю дотримання приписів щодо ефективного збереження нерухомої культурної спадщини.

- Фінанси – збереження та реставрація пам'яток вимагає виділення бюджетних коштів на відповідні програми. Дані про використання публічних коштів є невід'ємною складовою відкритих даних міст.
- Туризм – об'єкти нерухомої культурної спадщини, які нерідко стають основою для туристичної привабливості міст та територій. Звідси: дані про кількість туристів чи обсяги надходжень від туристичної сфери також дає розуміння доданої економічної вартості культурної спадщини.

## КЕЙС ДРОГОБИЧА

Проєкт «Дрогобич — Smart City» розпочався 2016 року за підтримки TAPAS. Головна ціль проєкту — налагодити комунікацію між владою, громадою та бізнесом, а також навчити службовців ухвалювати обґрунтовані рішення на основі відкритих даних<sup>42</sup>. Портал базований на принципах Хартії відкритих даних.

Дрогобич став першим українським містом, де комплексно впровадили систему Smart City, у 2018 році воно стало першим невеликим містом у рейтингу прозорості Transparency International і отримало нагороду Open Data Award.

Портал відкритих даних у рамках проєкту надало ту інформацію, яка раніше для мешканців була тільки за запитом. Як результат цього, значно зменшилася кількість запитів до міської ради на отримання публічної інформації — 475 звернень 2016 року й 270 звернень 2017-го<sup>43</sup>. Це дало змогу вивільнити час державних службовців на управління та адміністративну діяльність.

Крім цього, набори даних Дрогобицької міської ради автоматично зберігаються на Єдиному державному порталі відкритих даних (харвестинг)<sup>44</sup>. Станом на квітень 2020 року на порталі був 281 набір даних Дрогобицької міської ради.

Відкриті дані для Дрогобича стали фундаментом для всього проєкту Smart City. Для опрацювання даних та внесення їх на портал команда проєкту залучала активістів – місцевих мешканців. Запуск проєкту «Дрогобич — Smart City» коштував 800 тис. грн, і з яких (за курсом) \$25 тис. міжнародної підтримки та \$6 тис. співфінансування міської ради, які витратили на інфраструктурні проєкти (наприклад, точки безкоштовного Wi-Fi у місті). Програмне забезпечення порталу надали партнери: проєкт USAID / UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах», фонд «Східна Європа», Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», проєкт iGov, громадянська мережа «Опора», проєкт OpenADV та ін<sup>45</sup>.

Проєкт також створює прямі економічні вигоди для міста. Наприклад, завдяки оприлюдненню всіх рекламних точок та кількість наданих дозволів від зовнішньої реклами в місті надходження від реклами до міського бюджету зросли вдвічі. Крім цього, проєкт також дав змогу більш раціонально використовувати кошти громади міста. Комунальні заклади Дрогобича зобов'язали щодня подавати інформацію

<sup>42</sup> Джерело: Завдяки відкритим даним капітальні інвестиції у Дрогобич зросли удвічі — Станіслав Гайдер, <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/zavdjaki-vidkritim-danim-kapitalni-investiciji-u-346461/>

<sup>43</sup> Джерело: Ідейник цифрової трансформації міста Станіслав Гайдер: «Відкриті дані перетворюються на знання лише завдяки контексту», <https://ms.detector.media/onlain-media/post/22762/2019-04-18-ideynyk-tsy-frovoi-transformatsii-mista-stanislav-gayder-vidkryti-dani-peretvoryuyutsya-na-znannya-lyshe-zavdyaky-kontekstu/>

<sup>44</sup> Джерело: Дрогобицька міська рада, харвестинг, <https://data.gov.ua/harvest/about/drohobytska-miska-rada-kharvestynh>

<sup>45</sup> Джерело: Завдяки відкритим даним капітальні інвестиції у Дрогобич зросли удвічі — Станіслав Гайдер, <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/zavdjaki-vidkritim-danim-kapitalni-investiciji-u-346461/>



про електроспоживання. Якщо виявиться, що той чи інший заклад має великі енерговитрати, йому можуть відмовити в коштах на інші витрати, щоб змусити спершу спрямувати фінансування на енергозберігаючі проєкти. Тому фінанси витрачаються на більш актуальні потреби, а місто заощаджує кошти громади, адже рахунки комунальних закладів зменшуються<sup>46</sup>.

Станом на квітень 2020 року портал містив понад 1700 наборів даних таких груп:

- Фінанси та бюджет;
- Стандарти ;
- Планування міста;
- Охорона здоров'я;
- Освіта;
- Будівництво;
- Культура;
- Торгівля;
- Транспорт;
- Молодь та спорт;
- Безпека;
- Дозвілля та відпочинок.



Робота над включення пам'яток Дрогобича до місцевого електронного реєстру почалася завдяки ініціативній групі активістів, які прагнули зберегти спадщину.

*«Спочатку думали, що в місті немає ніякої програми відновлення пам'яток. Потім виявилось, що вона є, проте не працює. Коли ж постало питання, що треба щось робити, зрозуміли: немає необхідної документації, паспортів будівель, а без них неможлива ніяка реставрація. Зараз Дрогобич позиціонує себе як туристичне місто. А туриста одними руїнами не привабити, тому ці пам'ятки треба зберігати та відновлювати.*

<sup>46</sup> Там само.

*Коли у 2018 році місто провело інвентаризацію пам'яток, 15 із них просто викреслили зі списку: вони або були повністю зруйновані, або втратили свою цінність унаслідок самовільних реконструкції та ремонтів», – Марія Тяжкун, учасниця громадської ініціативи «БерегТи» (Дрогобич).*

У розділі «Культура» є 15 наборів даних, що стосуються також управління культурною спадщиною, зокрема бюджетні видатки, та її збереження. Безпосередньо охорони нерухомої спадщини стосуються три набори даних:

- Перелік пам'яток історії (внесених до Державного реєстру) та місць, пов'язаних з визначними особистостями<sup>47</sup>. Набір даних для кожного об'єкта включає: назву, дату виникнення, місцезнаходження, уточнену адресу, охоронний номер, номер рішення, за яким пам'ятку взяли на облік.

№ п/п	Найменування	Датування	Місце знаходження пам'ятки	Уточнена адреса	Ох. №	Об'єкт взятий на облік
1.	Художньо-меморіальна таблиця на честь визволення м. Дрогобича козацько-селянськими загонами від польсько-шляхетських військ, з нагоди 325-ої річниці (скульптор Е. Мисько, 1979, бронза).	1648 р.	вул. Ярослава Осмомисла, на дзвіниці костелу	вул. Данила Галицького, 12 (на вежі-дзвіниці костелу)		Рішення від 02.11.1982 № 506
2.	Місце, де австрійські власті вчинили криваву розправу над виборцями (меморіальна табл., 1969, мармур)	1911 р.	вул. Лесі Українки, 1	вул. І. Мазепи, 9 (на фасаді будівлі зі сторони вул. Й. Левецького)		Рішення від 05.05.1972 № 183
3.	Місце страти мирних громадян німецько-фашистськими загарбниками (пам'ятник, ск. В. Борисенко, В. Подольський, арх. Є. Хомик, 1974, бронза)	1941-1945 рр.	вул. Ковальська	вул. Ковальська		Рішення від 05.05.1972 № 183
4.	Кладовище радянських воїнів (15 братських могил і 3 індивідуальні могили радянських воїнів; пам., ск. В. Борисенко, арх. О. Федорішин, Р. Сметана, 1977, граніт, мармур, крива)	серпень 1944р., 19	перехрестя вулиць Самбірської та І. Франка	перехрестя вулиць Самбірської та І. Франка		Рішення від 05.05.1972 № 183
5.	Могила Василя І.В., генерал-майора, Героя Радянського Союзу (пам'ятний знак, 1990)	11 серпня 1944 р.	перехрестя вулиць Самбірської та І. Франка	Могили не виявлено (пам'ятний знак знаходиться на розі вул.		Рішення від 05.05.1972 № 183
6.	Будинок колишньої Дрогобицької нормального школи монахів - василіян, в якій навчався І. Франко (меморіальна табл., 1946, відновлена у 1991р., матеріал - мармур)	1864-1868 рр.	вул. Трусувецька, 2	вул. Трусувецька, 2		Рішення від 05.05.1972 № 183
7.	Будинок колишньої гімназії, де навчались Іван Франко, Лесь Мартович та Василь Стефаник (художньо-меморіальні таблиці - І. Франко, ск. Л. Яремчук, арх. Є. Хомик, 1979, бронза - Лесь Мартович та Василь Стефаник, ск. А. Галан, 1971, бронза)	1867-1875 рр., 1890-1892 рр.	вул. Шевченка, 24 (філологічний факультет)	вул. Шевченка, 24		Рішення від 05.05.1972 № 183
8.	Будинок, в якому відбувся загальноміський мітинг дрогобицьких робітників, організований І. Франком	5 червня 1902 р.	вул. Дзержинського, 16	вул. І. Франка, 16		Рішення від 05.05.1972 № 183

- Перелік будівель історико-архітектурних пам'яток<sup>48</sup>. Включає: тип об'єкта (у наборі даних указаний як «найменування»), датування, сучасну адресу та охоронний номер.

№ з.п.	Найменування ( в інвент. )	Датування згідно рішення (в томах інвент. 1984р.)	Сучасна адреса	Ох. №
1	1 Житловий будинок	20-і рр. XX ст.	вул. А. Міцкевича, 1	1899-м
2	2 Житловий будинок	30-і рр. XX ст.	вул. А. Міцкевича, 4	1900-м
3	3 Житловий будинок	кін. XIX ст.	вул. А. Міцкевича, 6	1901-м
4	4 Житловий будинок	кін. XIX ст.	вул. А. Міцкевича, 8	1902-м
5	5 Будинок гімназії	поч. XX ст.	вул. А. Міцкевича, 9	828-м
6	6 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. А. Міцкевича, 10	829-м
7	7 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. А. Міцкевича, 11	830-м
8	8 Житловий будинок	1904р.	вул. А. Міцкевича, 12	831-м
9	9 Садиба (житловий будинок)	поч. XX ст. (кін XIX-поч. XX ст.)	вул. Б. Лепкого, 4	1872-м
10	10 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. Б. Лепкого, 6	1873-м
11	11 Вілла (житловий будинок, палац)	поч. XX ст. (кін XIX-поч. XX ст.)	вул. Б. Лепкого, 10	1874-м
12	12 Житловий будинок	кін. XIX - поч. XX ст. (поч. XX ст.)	вул. Бориславська, 25	1803-м
13	13 Житловий будинок	кін. XIX - поч. XX ст.	вул. Бориславська, 82	1804-м
14	14 Житловий будинок	1911р.	вул. Війтівська Гора, 3	1837-м
15	15 Житловий будинок	1905р.	вул. Війтівська Гора, 8	1838-м
16	16 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. Війтівська Гора, 19	1839-м
17	17 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. Війтівська Гора, 39	1840-м
18	18 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. Гончарська, 1	1816-м
19	19 Житловий будинок	поч. XX ст. (1911р.)	вул. Гончарська, 4	1817-м
20	20 Житловий будинок	кін. XIX ст.	вул. Гончарська, 11	1819-м
21	21 Житловий будинок	поч. XX ст.	вул. Д. Галицького, 2	1818-м
22	22 Житловий будинок	кін. XVIII ст.	вул. Д. Галицького, 17	809-м
23	23 Будинок пошти	30-і рр. XX ст.	вул. Д. Галицького, 21	1844-м
24	24 Будинок банку (чиншовий будинок)	2 пол. XIX ст.	пл. Замкова Гора, 3	804-м
25	25 Житловий будинок	1903р.	вул. Жупна, 4	805-м
26	26 Житловий будинок	2 пол. XIX ст. (поч. XX ст.)	вул. Жупна, 10	806-м
27	27 Житловий будинок	XVIII ст.	вул. Жупна, 17	807-м

<sup>47</sup> Джерело: Перелік пам'яток історії (внесених до Державного реєстру) та місць, пов'язаних з визначними особистостями, <https://bit.ly/3mGwQWC>

<sup>48</sup> Джерело: Перелік будівель історико-архітектурних пам'яток, <https://bit.ly/3sdHkhp>

- Пам'ятки архітектури національного значення в Дрогобичі, включені в Державний реєстр культурного надбання<sup>49</sup>. Включає: назву пам'ятки, дату виникнення, місцезнаходження, охоронний номер.

	A	B	C	D	E
1	№ з/п	Найменування пам'ятки	датування	Місцезнаходжен-ня	Охорон-ний № і номер у комплексі
2	1	Церква Святого Юра (дер.)	п. XVIст., 1678р.	вул. Солоний Ставок, 23	377 /1
3	2	Дзвіниця церкви Святого Юра (дер.)	1670р.	вул. Солоний Ставок, 23	377 /2
4	3	Церква Воздвиження Чесного Хреста (дер.)	1613р.	вул. Зварицька, 7	378 /1
5	4	Дзвіниця церкви Воздвиження Чесного Хреста (дер.)	1661р.	вул. Зварицька, 7	378 /2
6	5	Костел Святого Варфоломія (мур.)	XIV-XIXст.	вул. Данила Галицького, 12	379 /1
7	6	Давньоруська вежа дзвіниця (мур.)	XIVст. 1551р. XIXст.	вул. Данила Галицького, 12	379 /2
8	7	Житниця-спихлір (мур.)	1778р.	вул. М. Грушевського, 16	380
9					
10					
11					
12					

Завдяки системі «Дрогобич – Smart City» місто з 2016 року щорічно залучає зовні близько 30 млн грн на інфраструктуру, житло, комунальні заклади й установи.

<sup>49</sup> Джерело: Пам'ятки архітектури національного значення у м. Дрогобичі, включені у Державний реєстр культурного надбання, <https://bit.ly/3dRiA9m>

## ВІДСУТНІСТЬ АКТУАЛЬНИХ ДАНИХ

Згідно з даними Державної аудиторської служби, упродовж 2006–2008 років втрачено 12 архітектурних пам'яток, частка об'єктів нерухомої культурної спадщини, паспортизованих за новим зразком, не сягає і 2 % їх загальної кількості. При цьому в результаті недосконалого управління не забезпечено ефективного витрачання 75 млн грн, а через незастосування фінансових санкцій за порушення законодавства з охорони культурної спадщини бюджет утратив 24,7 млн грн.

Причин цього декілька. По-перше, не було й не має досі ефективної системи адміністрування та нагляду за пам'ятками, що нерідко спричиняє неналежний догляд за ними. Як наслідок, пам'ятки руйнуються, або ж проблеми не вирішуються на початку, коли збереження пам'ятки вимагає порівняно менше ресурсів, ніж на пізніших стадіях руйнування. По-друге, немає єдиної інформаційної бази, яка дозволяла б ефективно зберігати та управляти пам'ятками. Однією з рекомендацій Державної аудиторської служби було якраз і створити механізм виявлення об'єктів та занесення їх до Державного реєстру пам'яток культурної спадщини.

Востаннє Державна аудиторська служба підготувала звіт про результат перевірки ще на початку 2018 року. Період моніторингу – з 1 січня 2013-го по 1 жовтня 2017 року. Аудиторська служба встановила, що за 2013–2016 роки кошти загального фонду бюджету програми КПКВК 1801490 «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО» більшою мірою спрямовувалися на заробітну плату працівникам із нарахуваннями на неї.

Водночас у 2013–2016 роках із загального фонду на інші видатки (придбання предметів, матеріалів, меблів, обладнання тощо) та капітальні видатки (ремонт, реконструкція, придбання обладнання тощо) для КПКВК 1801190 становили лише 6 %. З огляду на низький рівень фінансування, відповідні органи та заклади не можуть виконувати свою функцію охорони КС, що призводить до втрати пам'яток чи їх руйнації, а в подальшому потребуватиме тільки більших видатків на реконструкцію. У разі, якщо пам'ятка входить до списку ЮНЕСКО, то її втрата матиме негативний вплив на міжнародний імідж України.

Відсутність або ж недостатнє фінансування об'єктів КС, для яких уже розроблено проєктно-кошторисну документацію на відновлювальні роботи, призводить до втрати її чинності. За даними Державної аудиторської служби, є випадки, коли в попередніх періодах було витрачено кошти та розробку проєктно-кошторисної документації, яка так і не була застосована через відсутність фінансування на ремонтно-реставраційні роботи.

Крім того, потреби жодного із закладів, які брали участь в аудиті, не були забезпечені в повному обсязі на капітальні видатки. Також аудиторська служба

встановила, що ні Міністерство культури, ні самі заклади культури не наповнювали свій бюджети з альтернативних джерел. Так само вони не могли компенсувати брак фінансування завдяки відвідувачам через відсутність достатніх знань про пам'ятку, її неналежний стан та недостатню популяризацію серед туристів.

Через неналежний контроль за формуванням штатних розписів працівників та недосконалість нормативної бази, що регулює питання оплати праці, призводить до штучного утворення економії фонду оплати праці та, як наслідок, незабезпечення повною мірою фінансування інших статей видатків, у тому числі на реконструкції та реставрації.

## **РЕЄСТР ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

У 2000 році в Україні було вперше прийнято закон «Про охорону культурної спадщини». Він регламентував створення Державного реєстру нерухомих пам'яток України (Розділ III). Об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки. Порядок визначення категорій пам'яток установлюється Кабінетом Міністрів України. Із занесенням до Реєстру на об'єкт культурної спадщини, на всі його складові елементи поширюється правовий статус пам'ятки.

Відповідно до першої редакції цього закону, Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відповідає за публікацію цього Реєстру та внесення змін до нього в спеціалізованому періодичному виданні. Тобто перша редакція Реєстру була створена в паперовому вигляді з огляду на слабкий розвиток цифрових інструментів в Україні на початку 2000-х. Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини забезпечує публікацію Реєстру та внесених до нього змін у спеціалізованому періодичному виданні. Актуальна редакція закону (від 25.01.2019) передбачає, що інформація про об'єкт реєстру повинна бути доступною і в паперовому, і в електронному вигляді: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини, забезпечує публікацію Реєстру та внесених до нього змін у спеціалізованому періодичному виданні та, водночас, на своєму офіційному вебсайті. На офіційному сайті МКІП (сторінка була актуальною до вересня 2019 року, коли Міністерство культури ще не було реформоване в Міністерство культури, молоді та спорту) існувала публічна частина Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Два основні питання, які постають перед розробниками будь-яких реєстрів, – які дані повинен містити цей реєстр та в якому вигляді ці дані мають бути представленими. Щодо першого питання, то в контексті культурної спадщини формування вмісту реєстрів ускладнюється проблемою: що взагалі можна вважати спадщиною? Це

питання дискусійне, і в Україні за часи незалежності декілька разів змінювалися підходи до визначення пам'яток матеріальної культури. Сьогодні внесення пам'ятки до реєстру регламентує Порядок обліку, який набув чинності 20 серпня 2019 року<sup>50</sup>, а відповідна Постанова Кабінету Міністрів № 452 від 22.05.2019 року затверджує порядок визначення категорій пам'яток<sup>51</sup>. Друге головне питання у роботі з електронними реєстрами та відкритими даними про культурну спадщину – формальне й технічне: яку платформу використовувати, який інтерфейс вона повинна мати, які умовні позначення використовувати тощо.

Ще в червні 2019 року Міністерство культури (актуальна на той час назва установи) запустило пілотний проєкт електронного обліку об'єктів культурної спадщини «Державний реєстр нерухомих пам'яток України»<sup>52</sup>. За його основу було взято проєкт «Культурна спадщина в атласній геоінформаційній моделі сталого розвитку України. Концепція та електронний макет моделі» Інституту географії НАНУ, який у 2018 році був підтриманий УКФ. Розробкою пілотного проєкту електронної системи обліку пам'яток займалося Міністерство культури спільно з Національною академією наук України, зокрема Інститутом географії НАНУ<sup>53</sup>. Проєкт стартував у Вінницькій області, і за позитивних результатів систему мали поширити на всю країну. Він передбачав перенесення даних із старого реєстру в новий, електронний, визначення його геолокації, верифікацію інформації про нові об'єкти культурної спадщини. Особливість цього реєстру в тому, що надсилати інформацію про об'єкти, які можуть потенційно включатися в реєстр, може будь-хто. Згідно зі звітом Вінницької обласної державної адміністрації, у пілотному проєкті взяли участь 23 районні державні адміністрації, 7 територіальних громад та 3 міста обласного значення<sup>54</sup>. Вони внесли в реєстр понад 1300 інформаційних записів і фотографій пам'яток. Пілотний проєкт на базі Вінницької області виявився успішним, його навіть хотіли продовжити, проте через реорганізацію Міністерства культури цього не сталося. Проте зараз Директорат культурної спадщини має намір знову провести пілотні проєкти на базі інших областей.

Розробники пілотної версії державного реєстру нерухомих пам'яток України не створювали нової системи, а орієнтувалися на кращі закордонні практики, які вже довели свою ефективність. ARCHES – програма, розроблена для інвентаризації та управління нерухомою культурною спадщиною. Вона дає змогу збирати й візуалізувати дані про нерухому культурну спадщину та підтримує геодані про ці

<sup>50</sup> Джерело: Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, Постанова Міністерства культури України № 158 від 11.03.2013 (зі змінами згідно з Наказом Мінкультури № 501 від 27.06.2019), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-13#Text>

<sup>51</sup> Джерело: Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток, Постанова Кабінету Міністрів № 452 від 22.05.2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2019-%D0%BF#Text>

<sup>52</sup> Джерело: прес-анонс «Електронний облік пам'яток. Пілотний проєкт», [http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=245492452&cat\\_id=244913751](http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245492452&cat_id=244913751)

<sup>53</sup> Джерело: Пам'ятки – в гаджеті, <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/pamyatky-v-gadzheti>

<sup>54</sup> Джерело: Інформація щодо виконання Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області за 2019 рік, <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/24102-informatsiia-shcho-do-vykonannia-prohramy-ekonomichnoho-i-sotsialnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-za-2019-rik>

об'єкти. ARCHES не є централізованим репозиторієм, адже інституції та організації можуть самостійно створювати власні реєстри на її основі. Програма доступна для вільного користування, завантаження й налаштування відповідно до потреб певного проєкту чи організації (користувача).

При створенні дизайну пілотного Реєстру розробники враховували Директиву 2007/2/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи від 14 березня 2007 року щодо створення інфраструктури просторової інформації ЄС. Вона має назву **INSPIRE** (Infrastructure for Spatial Information in the European Community)<sup>55</sup>. Принципи INSPIRE:

- Дані потрібно збирати тільки один раз і зберігати там, де їх можна найефективніше підтримувати.
- Слід поєднувати безперебійну просторову інформацію з різних джерел по всій Європі та ділитися нею з багатьма користувачами й додатками.
- Має бути можливість збирання інформації на одному рівні / масштабі, щоб цією інформацією можна було ділитися з усіма рівнями / масштабами: детально – для ґрунтовних досліджень, загально – для стратегічних цілей.
- Географічна інформація, необхідна для належного управління на всіх рівнях, повинна бути доступною та прозорою.
- Користувачі повинні мати легкий доступ до географічної інформації, вони повинні розуміти, які їхні потреби ця інформація може задовольнити та на яких умовах її можна отримати й використовувати<sup>56</sup>.

Сьогодні до Реєстру включено десь 6 % усіх українських пам'яток, тобто всього 9946 пам'яток зі 170 тис., які перебувають на обліку<sup>57</sup>. Упродовж 2018 року до МКІП подано 1494 документів на об'єкти нерухомої культурної спадщини для внесення їх до Реєстру, за результатами розгляду яких 985 повернуто на доопрацювання у зв'язку з невідповідністю їх Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, що становить майже 66 %<sup>58</sup>.

Передбачені джерела первинних даних:

- Існуючі системи управління базами даних, які використовуються для ведення обліку об'єктів нерухомої спадщини. У рамках пілотного проєкту можуть бути розроблені процедури препроцесування, нормалізації та міграції (або обміну) даних у центральне сховище.
- Нецифрові (паперові) матеріали. Пропонується розробити та впровадити вебформи введення даних і які стануть частиною загального порталу уніфікованої державної системи обліку та збереження нерухомої культурної спадщини України.

<sup>55</sup> Джерело: INSPIRE Knowledge Base, <https://inspire.ec.europa.eu/>

<sup>56</sup> Джерело: INSPIRE Principles, <https://inspire.ec.europa.eu/inspire-principles/9>

<sup>57</sup> Джерело: Презумпція захищеності. Чому Мінкультури змінює систему охорони пам'яток, [https://lb.ua/culture/2019/06/29/430804\\_prezumptsiya\\_zahishchenosti\\_chomu.html](https://lb.ua/culture/2019/06/29/430804_prezumptsiya_zahishchenosti_chomu.html)

<sup>58</sup> Джерело: Правові аспекти в роботі з культурною спадщиною, <https://issuu.com/reherit/docs/>

Створення та підтримка такої системи порушує питання про стале фінансування цього проєкту, зокрема його технічну підтримку. Є декілька підходів до його вирішення:

- Перший: доступ до бази є цілком відкритим та безкоштовним для всіх користувачів, які безпосередньо не платять за таку послугу. Це дасть змогу зберігати максимальну прозорість та посилювати контроль із боку громадськості. За таких умов проєкт фінансується або з коштів партнерів, або з коштів бюджетів, які в тому числі наповнюються з податків громадян (наприклад, УКФ).
- Другий: більша частина вмісту Реєстру є абсолютно відкритою та доступною для широкої громадськості. Проте певна – більш специфічна – інформація є доступною на платній основі, що й забезпечуватиме або частково підтримуватиме сталість проєкту.
- Третій: користувачі безпосередньо платять за доступ до інформації з Реєстру, і в такий спосіб проєкт буде фінансово сталим. Така практика запроваджена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Наразі МКІП схиляється більше до гібридної моделі, коли частина реєстру є цілком відкритою (наприклад, для зацікавлення туристів та можливості громадського моніторингу), а детальніша інформація буде доступною за окрему плату. Крім цього, у Міністерстві також розглядається можливість монетизації реєстру культурних пам'яток через доступ до додаткових даних, наприклад, 3D-візуалізацій, які можна використати для розробок комп'ютерних ігор.

Для України вкрай важливо розробляти реєстри та портали відкритих даних відповідно до 5-зіркової схеми розгортання даних та кращих практик, оскільки тільки тоді можна буде справді ефективно управляти та зберігати нерухомі пам'ятки культури. Утім, це неможливо, допоки екосистема відкритих даних про нерухомі пам'ятки слаборозвинена, зокрема, через відсутність у більшості населених пунктів планувальної документації, у яку мали б інтегрувати інформацію про розташування об'єктів КС. Накладання шару даних про об'єкти нерухомої культурної спадщини на генеральні плани міст дає змогу зрозуміти, чи зберігається пам'ятка в належному стані та за яких умов можливе (чи неможливе) будівництво поруч із нею.

У 1994 році Києво-Печерську лавру та Софійський собор включили до списку Світової спадщини UNESCO, проте до нього увійшли тільки самі комплекси без буферних зон. Згодом безпосередньо поруч із пам'ятками почали хаотично зводити нові будівлі. У лютому 2020 року до Києва планувалося прибуття спеціальної місії UNESCO, яка мала би перевірити стан об'єктів, що входять до списку світової спадщини: буферні зони Софії Київської та Києво-Печерської лаври, схили Дніпра та інші об'єкти<sup>59</sup>.

<sup>59</sup> Джерело: ЮНЕСКО перевірить архітектурні об'єкти Києва, <https://zn.ua/ukr/CULTURE/yunesko-perevir-it-arhitekturni-ob-yekti-kiyeva-338041.html>



У квітні 2020 року прийняли закон про національну інфраструктуру геопросторових даних<sup>60</sup>. Він визначив базові набори даних, які утворюють основу національної інфраструктури геопросторових даних. Базові набори даних не передбачають інформацію про культурну спадщину, проте з'явилися в законі як набори (види) геопросторових даних, а тому мають перспективу з'явитися й на геопорталі. Це дані про об'єкти всесвітньої спадщини, їх території та буферні зони, об'єкти культурної спадщини, їх території та зони охорони пам'яток культурної спадщини, історичні ареали населених місць, історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї.

Восени 2019 року тодішня міністерка розвитку громад та територій України Альона Бабак висловила думку про те, що ті населені пункти, які не мають генеральних та перспективних планів розвитку територій, не повинні отримувати фінансування з ДФРР через ризики ефективного та недоцільного використання коштів<sup>61</sup>. Для сфери охорони нерухомої культурної спадщини це означає, що такі населені пункти матимуть більше стимулів розробляти генеральні плани, на які повинні накладати й шар даних про цінні об'єкти архітектури. Це, по-перше, дасть змогу чітко окреслити буферні зони пам'яток і в такий спосіб уберегти їх від негативного впливу навколишнього будівництва. По-друге, стимулюватиме розвиток відкритих географічно-просторових даних, які включатимуть пов'язані дані про об'єкти культурної спадщини. Утім, Міністерство культури вирішило відмовитися від такого розв'язання проблеми. Рішення про збереження чи незбереження пам'яток має ухвалити сама громада. Якщо вона цього зробити не може, то це має зробити Міністерство культури.

В Україні 401 населений пункт має статус історичного. Однак тільки 24 % із них мають затверджені історико-архітектурні опорні плани (ІАОП), на основі яких визначаються межі історичних ареалів і режими використання зон охорони пам'яток<sup>62</sup>. При цьому органи місцевого самоврядування повинні були розробити історико-архітектурні опорні плани до 2019 року<sup>63</sup>.

Нині МКІП фокусується на зборі актуальних даних про нерухомі культурні пам'ятки, займається їхньою інвентаризацією. Є проблеми і з об'єктами нерухомої культурної спадщини, які були внесені до реєстру ще за часів існування Української РСР, адже виявляється, що для деяких із них неможливо знайти відповідні рішення. У попередніх

<sup>60</sup> Джерело: Про національну інфраструктуру геопросторових даних, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text>

<sup>61</sup> Джерело: Без просторового планування не можливе фінансування проєктів з ДФРР – Альона Бабак, [https://www.minregion.gov.ua/press/news/bez-prostorovogo-planuvannya-ne-mozhlive-finansuvannya-proektiv-z-dfrr-alona-babak/?fbclid=IwAR28DEWxduMIqDvN0y4CUmj3HBqXDJoRuMmpDdWwY\\_uUfbOmr8yzf4O8Dmk](https://www.minregion.gov.ua/press/news/bez-prostorovogo-planuvannya-ne-mozhlive-finansuvannya-proektiv-z-dfrr-alona-babak/?fbclid=IwAR28DEWxduMIqDvN0y4CUmj3HBqXDJoRuMmpDdWwY_uUfbOmr8yzf4O8Dmk)

<sup>62</sup> Джерело: Мінрегіон працює над врегулюванням питання забудови в історичних районах, <https://www.minregion.gov.ua/press/news/minregion-pratsyuje-nad-vregulyuvannyam-pitannya-zabudovi-v-istorichnih-rayonah/>

<sup>63</sup> Джерело: Органи місцевого самоврядування повинні розробити історико-архітектурні опорні плани до 2019 року – Лев Парцхаладзе, <https://www.kmu.gov.ua/news/organi-miscevogo-samovryaduvannya-povinni-rozrobiti-istoriko-arhitekturni-oporni-plani-do-2019-roku-lev-parchaladze>

реєстрах культурних пам'яток є багато помилок, а тому Міністерство перевіряє ці дані. На обласні органи охорони покладається обов'язок із перевірки цих даних та передання до центрального органу.

Актуальним залишається питання про фінансову модель реєстру, адже бюджетне фінансування можливе за умови, що в реєстру будуть альтернативні джерела монетизації, наприклад, платний доступ до спеціалізованої інформації. Утім, чи не найбільшим викликом сьогодні є інтеграція наборів даних про культурну спадщину в національну геопросторову систему даних, зокрема, узгодження даних про нерухомі культурні пам'ятки з держгеокадастром. Таке поєднання є необхідним, адже балансування необхідності збереження пам'яток, потреб громад і бізнесу в новому будівництві є актуальним з огляду на численні протиріччя.

## ЗАСТОСУВАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

Для подальшого розвитку системи створення, оприлюднення та використання відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини важливо зрозуміти типові кейси застосування цих даних (так звані user cases). Розробники політики (policy makers) та інші зацікавлені сторони сфери нерухомої культурної спадщини можуть використовувати їх у своїй роботі (розробці політик, ідеації проєктів тощо).

### ОЦІНКА СТАНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Базовий аналіз стану культурної спадщини – кількість об'єктів у реєстрах, стан об'єктів, кількісні та якісні зміни.

Аналіз даних про динаміку змін у реєстрах – внесення та вилучення об'єктів, аналіз причин / підстав для змін, аналіз у розрізі статусів (спадщина національного або місцевого значення), внесення об'єктів як новооб'явлених об'єктів культурної спадщини.

Аналіз у розрізі форм власності об'єктів культурної спадщини (державна, комунальна, ОСББ, приватна та ін.).

Формування мап громад, регіонів з об'єктами нерухомої культурної спадщини та динаміки змін.

Аналіз активності захисту культурної спадщини – поєднання з відкритими даними у судових реєстрах (за аналогією сервісів YouControl, Clarity Info, які надають дані про судові справи щодо юридичних осіб – прив'язка до об'єктів культурної спадщини).

Створення індексів культурної спадщини: наприклад, кількості об'єктів у реєстрах, змін стану об'єктів тощо (порівняння активності різних громад або змін у різних громадах). Такі індекси допоможуть виявити громади, які ведуть активну роботу з культурною спадщиною та громади з негативними змінами.

Проведення інвентаризації об'єктів культурної спадщини в громадах.

Визначення типології (стандартних характеристик) фізичного стану об'єктів культурної спадщини.

Проведення інвентаризації об'єктів культурної спадщини (МКІП, програми МТД, обласні адміністрації, територіальні громади). Приведення даних про власність та права користування об'єктами спадщини у відповідність до нового адміністративно-територіального устрою (нові громади).

Взаємодія з Мінюстом для узгодження наборів даних із судових реєстрів (включення даних про статуси об'єктів культурної спадщини у дані щодо судових справ).

Створення національних індексів стану культурної спадщини (МКІП, Мінрегіон).

Створення та оприлюднення даних пооб'єктно з можливістю поєднання з даними судових реєстрів та реєстрів власності. Дані про об'єкти мають містити геолокаційну інформацію.

УКФ – можлива тематика проєктів у відповідних програмах (Культура та регіони, Аналітика культури).

## ОЦІНКА ВПЛИВУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ТУРИСТИЧНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ

Аналіз відвідуваності закладів культури, розміщених в об'єктах нерухомої культурної спадщини (поєднання наборів відкритих даних, наприклад, даних про кількість відвідувачів музеїв та даних реєстрів нерухомої культурної спадщини).

Разом із відкритими даними зі сфери туризму (дані про кількість закладів розміщення, кількість туристів, завантаженість готелів тощо) використовуються для аналізу популярності маршрутів, пов'язаних із культурною спадщиною.

Аналітика геолокаційних даних об'єктів культурної спадщини та засобів розміщення (порівняння кількості готелів та закладів харчування, розташованих у певній доступності до об'єктів культурної спадщини), визначення громад з об'єктами культурної спадщини із неповністю використаним потенціалом.

Медіа-аналіз згадок про об'єкти культурної спадщини (соціальні мережі, бази даних фото).

ДАРТ, Мінрегіон та МКІП – спільні проєкти з аналізу використання туристичного потенціалу культурної спадщини громадами.

ДАРТ – оприлюднення наборів даних із засобами розміщення та геолокаційними даними. Синхронізувати (узгодити типи даних) набори відкритих даних, які оприлюднюються ДАРТ, із відкритими даними щодо культурної спадщини.

УКФ – можлива тематика проєктів у відповідних програмах (Культура та регіони, Аналітика культури).

МОН – можлива тематика наукових тем для ЗВО, кандидатських та докторських дисертацій.

## ОЦІНКА ВПЛИВУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ЕКОНОМІЧНУ АКТИВНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНІ АКТИВИ

Аналіз у розрізі видів економічної активності, пов'язаної з культурною спадщиною (реставрація, музейна справа, діяльність туристичних гідів тощо) – кількість суб'єктів економічної діяльності, обороти, динаміка показників.

Порівняння вартості об'єктів нерухомості зі статусом культурної спадщини або розташованих поруч з об'єктами культурної спадщини.

МКІП – замовлення досліджень (наприклад, науковим установам у підпорядкуванні МКІП, МОН та НАНУ).

МКІП, Мінрегіон та Мінекономіки – спільні проєкти з національними порталами нерухомості (дані про ринок нерухомості) у рамках соціальної відповідальності бізнесу, взаємодія з Мінюстом (використання реєстрів нерухомості).

## ОЦІНКА ВПЛИВУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА МІСТОБУДІВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Аналіз збереження захисних зон навколо об'єктів нерухомої культурної спадщини (охоронні зони, історико-культурні ареали тощо) – аналіз містобудівних умов та обмежень, виданих на об'єкти, розміщені у захисних зонах пам'яток, наявність дозволів відповідних органів, прив'язка до судових реєстрів.

Формування індексів захисту культурної спадщини в розрізі територіальних громад, можливість поєднати у зведений індекс (див. вище). Щорічна доповідь (дворічна) про стан збереження культурної спадщини (охоронних зон, історико-культурних ареалів тощо).

МКІП, Держінспекція культурної спадщини, Мінрегіон, Державна архітектурно-будівельна інспекція (ДАБІ) – оприлюднення геолокаційних даних про захисні зони об'єктів культурної спадщини, оприлюднення реєстру рішень щодо відповідності містобудівельних рішень органів влади з прив'язкою до об'єктів культурної спадщини, реєстри містобудівних умов та обмежень (частково доступні).

МКІП – замовлення проєктів аналізу.

МКІП – запровадити практику публічної Доповіді про стан культурної спадщини, в якій використовуватимуться відкриті дані.

## АНАЛІЗ ПРОЄКТНОЇ РОБОТИ З ОБ'ЄКТАМИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – АНАЛІЗ СТАНУ, АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ, АНАЛІЗ ВПЛИВУ

Наявність або відсутність проєктів реставрацій, проєктно-кошторисної документації тощо. Стан реалізації проєктів (наприклад, стан готовності запускових проєктів ДФРР). Синхронізація з наборами даних Мінрегіону.

Аналіз залучення коштів на відновлення (пооб'єктний облік).

Рейтинги громад щодо культурної спадщини (наприклад, активність громад у підготовці проєктної документації, поданні проєктних заявок тощо). Формування індексів культурної спадщини в розрізі територіальних громад, можливість поєднати у зведений індекс (див. вище).

Аналіз у розрізі бюджетних програм та культурної спадщини: які програми та як вони працюють з об'єктами культурної спадщини (програми УКФ, ДФРР, програма секторальної підтримки, «Велика реставрація» та ін.).

Мінрегіон, МКІП – узгодити набори даних щодо проєктної документації та розробити дорожню карту формування та оприлюднення таких даних; узгодити спільну процедуру аналізу таких наборів відкритих даних (відділи аналізу та планування).

Пооб'єктний облік – узгодити використання реєстру культурної спадщини для наборів даних щодо проєктів регіонального розвитку (документація, будівництво, реконструкція та ін.).

УКФ – визначити можливі набори даних для підготовки та оприлюднення їх (наприклад, проєкти, які стосуються об'єктів культурної спадщини).

## АНТИКОРУПЦІЙНІ РОЗСЛІДУВАННЯ

Проєкти громадських активістів, журналістські розслідування (наприклад, недотримання пам'яткоохоронного законодавства на користь видачі дозволів на будівництво) тощо.

Виявлення зруйнованих / втрачених об'єктів, порушень охоронних зон та ареалів.

Проведення хакатонів та міждисциплінарних проєктів – міжнародні програми, програми МТД, зокрема які підтримують журналістику даних.

## ПЛАНУВАННЯ ПРОЄКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, ЗОКРЕМА ПРОЄКТІВ РЕКОНСТРУКЦІЇ Й ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Планування фінансування для проєктів культурної спадщини – визначення пріоритетності фінансування об'єктів, доцільність тих чи інших форм фінансування (наприклад, на ПКД).

Планування доріг національного та обласного значення задля поліпшення доступу до об'єктів культурної спадщини.

Мінрегіон, МКІП – узгодити спільну процедуру аналізу наборів таких відкритих даних (відділи аналізу та планування).

Мінінфраструктури, ДАРТ – узгодити спільну процедуру аналізу таких наборів відкритих даних (відділи аналізу та планування).

## ФОРМУВАННЯ Й АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ТА ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Відкриті дані про об'єкти культурної спадщини використовуються для планування й аналізу туристичних маршрутів у регіонах (особливо на обласному та міжобласному рівнях, національному рівні). Відкриті дані використовуються комерційними та некомерційними провайдерами туристично-інформаційних порталів, додатків та туристичних систем.

Набори даних щодо культурної спадщини мають містити геолокаційні параметри.

Необхідно визначити умови доступу до відкритих даних (наприклад, як комерційні набори даних).

ДАРТ – стимулювати використання відкритих даних щодо культурної спадщини для просування туристичних можливостей.

Можливості використання відкритих даних у сфері культурної спадщини охоплюють передовсім аналіз стану (за різними параметрами та способами аналізу), оцінювання впливу та рекомендації для проєктів розвитку територій. Відповідно, рекомендації щодо подальшого поширення й використання відкритих даних щодо культурної спадщини стосуватимуться саме цих напрямів.

## РЕКОМЕНДАЦІЇ

Зважаючи на поточний стан відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини та можливості використання відкритих даних, аналітики проєкту ReHERIT сформували рекомендації, наведені нижче. Рекомендації виходять з інструментів, які наявні для використання на рівні органів влади (різного рівня), – створення інфраструктури (працюючі системи, реєстри тощо), регулювання (зобов'язальні правила та заохочувальні методичні рекомендації тощо), програми фінансування, підсилення компетентностей (набуття знань та розвиток навичок, підвищення спроможностей) та комунікація (просвітницькі кампанії, інформаційні ресурси тощо). Рекомендації щодо інфраструктури, правил та компетентностей накладаються на, відповідно, технічні, нормативні та організаційні складники моделі розгортання відкритих даних (згідно з рекомендаціями проєкту TAPAS<sup>64</sup>).

### 1. Інфраструктура: реєстри та системи

1.1. Створення та подальша підтримка функціонування реєстру нерухомих пам'яток України.

- Створення Єдиного державного вебпорталу відкритих даних про нерухомі пам'ятки культури відповідно до 5-зіркової схеми розгортання даних.
- Встановлення вимог щодо пооб'єктного обліку нерухомої культурної спадщини (дані для зв'язку з іншими реєстрами).
- Напрацювання технологічних інструкцій для роботи з реєстром (внесення, доповнення, видалення даних тощо).
- Визначення відповідального органу влади (на центральному, регіональному та місцевому рівнях), який був би відповідальний за оновлення та підтримку роботи реєстру.
- Аудит наявних даних, зокрема перевірка достовірності та актуальності інформації про пам'ятки, які були внесені у реєстр пам'яток за часів УРСР.
- Проведення інвентаризації об'єктів культурної спадщини разом зі створенням реєстру об'єктів нерухомої культурної спадщини (МКІП, можливість створення окремої програми МТД, обласні адміністрації, територіальні громади). На початковому етапі може бути достатньо визначити центроїд (центральну точку об'єкта) та території охорони пам'ятки.
- Приведення даних про власність та права користування об'єктами спадщини у відповідність до нового адміністративно-територіального устрою (нові громади).
- За потреби (через брак кадрів) – залучення профільних організацій громадянського суспільства до створення та подальшої підтримки роботи реєстру (можливо, на початковий етап пілотування).

<sup>64</sup> Джерело: Налагодження інфраструктури відкритих даних, <https://data.gov.ua/uploads/files/2018-08-11-104320.561709Part02.pdf>

## 1.2. Забезпечення інтероперабельності реєстру відкритих даних з іншими базами.

- Інтероперабельність із земельним кадастром та реєстром об'єктів будівництва.
- Уможливити зв'язок із даними про обсяги бюджетного фінансування (на рівні бюджетних програм чи бюджетів організацій).
- Узгодити судові реєстри з наборами даних у реєстрі нерухомої культурної спадщини (включення даних про статуси об'єктів культурної спадщини в дані щодо судових справ) (МКІП, Міністерство юстиції).
- Забезпечити наявність даних про об'єкти нерухомої культурної спадщини у реєстрах містобудівних рішень органів місцевого самоврядування (МКІП, Держінспекція культурної спадщини, Мінрегіон, ДАБІ).
- Узгодити реєстр нерухомих пам'яток із реєстрами програм і проєктів регіонального та місцевого розвитку (дані про технічну документацію, бюджетні програми та проєкти, стан реалізації проєктів, стан готовності об'єктів, грантові проєкти тощо); уможливити пооб'єктний (щодо нерухомих пам'яток) аналіз проєктної роботи (Мінрегіон, МКІП, Мінінфраструктури, УКФ).

## 1.3. Обов'язковість геопросторових наборів даних про нерухому культурну спадщину.

- Зобов'язати власників наборів даних про об'єкти нерухомої культурної спадщини оприлюднювати пов'язані з цими об'єктами набори геопросторових даних, зокрема, межі буферних зон пам'яток, історико-архітектурних ареалів, інших захисних зон пам'яток.
- Включати дані про охоронні зони пам'яток у реєстри містобудівних рішень органів місцевого самоврядування.

## 2. Правила: нормативно-правові акти, методичні рекомендації

### 2.1. Удосконалення нормативно-правової бази, на основі якої визначають та вносять нерухомі пам'ятки до реєстру.

- Установлення правил щодо обов'язкових і рекомендованих наборів даних та позицій про об'єкти нерухомої спадщини (наприклад, характеристики фізичного стану об'єктів культурної спадщини, геолокаційні параметри, дані про власників та користувачів).
- Затвердження єдиного механізму внесення пам'ятки до Державного реєстру нерухомих пам'яток.
- Вироблення єдиних інструкцій для внесення та оновлення даних у реєстрі – управлінських процедур та технологічних інструкцій.

### 2.2. Правове та управлінське забезпечення створення й подальшої роботи реєстру.

- Забезпечення ефективного функціонування виконавчого органу у сфері охорони історичних пам'яток, який у тому числі виконував би контролюючу та наглядову функції за заповненням й актуалізацією даних.
- Рішення про 1) створення інтегрованого реєстру матеріальних пам'яток на



національному, регіональному та місцевому рівнях; 2) включення даних про пам'ятки як базового шару національної інфраструктури геопросторових даних; 3) інтеграцію даних у земельний кадастр та реєстр об'єктів будівництва, просторових планів міст.

- Оприлюднення методологічних рекомендацій на сторінці реєстру (див. 3.2), включаючи рекомендації, напрацьовані демонстраційними проєктами (див. 3.3).

### 2.3. Розробка національного плану дій з оцифрування нерухомої культурної спадщини.

- Формування етапності наповнення реєстру нерухомих пам'яток (конкретні регіони, громади) – затвердження середньострокового та довгострокового плану внесення нерухомих пам'яток культури до реєстру.
- Визначення етапності забезпечення інтегрованості реєстру нерухомих пам'яток України з іншими реєстрами (судові реєстри, реєстри містобудівних рішень органів місцевої влади, реєстри об'єктів тимчасового розміщення, реєстри програм та проєктів регіонального розвитку та ін.).
- Завершення процесу створення містобудівних планів для історичних міст України, зокрема із зазначенням пам'яток та їхніми територіями охорони.
- Синхронізація плану дій щодо реєстру нерухомої культурної спадщини із планами дій щодо створення, наповнення та подальшої підтримки інших реєстрів, ініціювання процесів створення реєстрів (наприклад, щодо наявності технічної документації та стану реалізації проєктів на об'єктах).
- Синхронізація плану дій щодо реєстру нерухомої культурної спадщини із проєктами оцифрування об'єктів нерухомої спадщини (цифрові моделі пам'яток та ін.).

## 3. Компетентності: робота з реєстрами й даними

### 3.1. Кадрове забезпечення створення, подальшого наповнення та роботи електронного реєстру.

- Визначення відповідальних посадовців у центральних та місцевих органах влади за роботу з відкритими даними (не лише з даними про об'єкти культурної спадщини).
- Доукомплектування та фінансове забезпечення роботи відповідних департаментів державних і місцевих органів влади, відповідальних за охорону культурної спадщини, у тому числі за створення та подальшу роботу електронного реєстру.
- Проведення навчання для держслужбовців, відповідальних за внесення та актуалізацію даних, для роботи з відкритими даними та реєстрами.

### 3.2. Поширення знань про електронний реєстр та можливості його використання.

- Проведення навчання для представників інституцій громадянського суспільства, медіа щодо можливого використання даних реєстру для адвокації, промоції та ефективного управління об'єктами нерухомої культурної спадщини.
- Проведення навчання та напрацювання методичних рекомендацій для ви-

кладачів ЗВО й науковців щодо можливих способів використання відкритих даних з освітніми та дослідницькими цілями.

- Створення спеціального посібника (окремої онлайн-сторінки) для інформування про реєстр, його можливості та потенційні способи використання.

### 3.3. Реалізація демонстраційних проєктів із використання реєстрів.

- Проведення конкурсу проєктів із використання реєстрів нерухомої спадщини для напрацювання типових методологій, підходів і моделей використання реєстру для наглядової, адвокаційної та просвітницької діяльності (МКІП, УКФ, програми МТД).
- Можлива тематика проєктів: аналіз збереження захисних зон навколо об'єктів нерухомої культурної спадщини (охоронні зони, історико-культурні ареали тощо), аналіз впливу пам'яток на розвиток туризму (аналіз геолокаційних даних об'єктів культурної спадщини та засобів тимчасового розміщення, кількості відвідувачів).

## 4. Фінанси: бізнес-моделі, програми й моделі фінансування

### 4.1. Затвердження моделі фінансування електронного реєстру.

- Визначення наборів даних у безкоштовному доступі та деталізованих наборів даних, які можуть надаватися за плату (наприклад, англійські версії даних, оцифровані моделі або візуалізації пам'яток).
- Визначення моделі (принципів) розподілу оплати на набори даних між органами влади державного та місцевого рівнів, які відповідальні за створення та оприлюднення таких наборів даних.
- Визначення нормативного навантаження на штатні одиниці, відповідальні за створення та оприлюднення наборів даних (показники ефективності), визначення необхідного обсягу фінансування реєстру нерухомих пам'яток на основі плану дій (див. 2.3) та нормативного навантаження.

### 4.2. Фінансування створення та функціонування реєстру нерухомих пам'яток.

- Забезпечення сталого фінансування на етапі створення та подальшої підтримки реєстру нерухомої культурної спадщини з державного та місцевого бюджетів.
- Ініціювання окремої програми МТД для створення й підтримки реєстру нерухомих пам'яток України (з використанням досвіду країн ЄС).

## 5. Комунікація: популяризація використання відкритих даних, просвітництво

### 5.1. Комунікаційний супровід процесу створення реєстру нерухомих пам'яток України та впровадження національного плану дій щодо оцифрування нерухомої культурної спадщини.

- Створення окремої сторінки про реєстр та національний план дій (див. 3.2), комунікація сторінки каналами МКІП, УКФ, Мінрегіону та інших органів влади.

- Заовлення комунікаційних кампаній із просування реєстру й популяризації демонстраційних проєктів, а також їх результатів (див. 3.3).
- Щорічна доповідь (або щодворічна) про стан збереження культурної спадщини (охоронних зон, історико-культурних ареалів тощо). Функція МКІП – запроводити практику публічної Доповіді про стан культурної спадщини, у якій використовуватимуться відкриті дані. Створення національних індексів стану культурної спадщини (МКІП, Мінрегіон).
- Рейтинги громад щодо культурної спадщини (наприклад, рівень активності громад у підготовці проєктної документації, поданні проєктних заяв). Формування індексів стану культурної спадщини у розрізі територіальних громад, можливість поєднати окремі індеси у зведений індекс (див. вище).
- Створення комунікаційних приводів – оприлюднення доповіді, індесу, рейтингів.

## 5.2. Розширення замовлень аналітичних проєктів, пов'язаних із відкритими даними про нерухомі пам'ятки України.

- Планування доріг національного та обласного значення задля покращення доступу до об'єктів культурної спадщини. Мінрегіон, МКІП, Мінінфраструктури, ДАРТ повинні узгодити спільну процедуру аналізу таких наборів відкритих даних (відділи аналізу та планування).
- Виокремлення тематики культурної спадщини у відповідних програмах Українського культурного фонду (Культура та регіони, Аналітика культури).
- Заовлення досліджень (наприклад, науковим установам у підпорядкуванні МКІП, МОН та НАНУ). Можлива тематика – визначення пріоритетності фінансування об'єктів та доцільність тих чи інших форм фінансування для проєктів культурної спадщини (наприклад, на ПКД) (МКІП)
- Використання відкритих даних у сфері нерухомої культурної спадщини як можливої тематики наукових тем ЗВО, кандидатських та докторських дисертацій (МОН).
- Напрацювання та реалізація громадами спільних проєктів з аналізу використання туристичного потенціалу культурної спадщини (ДАРТ, Мінрегіон та МКІП).
- Надання в безкоштовне використання повних наборів даних для ЗВО та науково-дослідних інституцій із метою кращого вивчення та ефективного управління нерухомими об'єктами культурної спадщини.

## 5.3. Формування тематичних партнерств і коаліцій.

- Створення коаліцій організацій громадянського суспільства, зокрема громадських організацій, до статутних завдань яких належать питання охорони культурної спадщини, пришвидшення наповнення реєстру (проведення навчань, адвокація на регіональному та місцевому рівнях) та промоції використання відкритих даних із реєстру.
- Промоція комерційного використання даних реєстру: наприклад, для створення цифрових продуктів (AR-продукти, GameDev тощо).
- Спільні проєкти з національними порталами нерухомості (дані про ринок не-

рухомості) у рамках соціальної відповідальності бізнесу; взаємодія з Мініюстом (використання реєстрів нерухомості) щодо аналізу вартості об'єктів нерухомості зі статусом культурної спадщини або таких, що розташовані поруч з об'єктами культурної спадщини.

- Дослідницькі проєкти з приватними (у т.ч. неприбутковими) аналітичними центрами: наприклад, стосовно аналітики видів економічної активності, пов'язаної з культурною спадщиною (реставрація, музейна справа, діяльність туристичних гідів тощо). З урахуванням: кількості суб'єктів економічної діяльності, оборотів, динаміки показників; аналізу залучення коштів на відновлення (пооб'єктний облік у розрізі окремих громад) тощо.

#### 5.4. Заохочення інноваційних міждисциплінарних проєктів.

- Проведення хакатонів та міждисциплінарних проєктів: міжнародні програми, програми МТД, зокрема які підтримують журналістику даних. Проєкти громадських активістів, журналістські розслідування (наприклад, недотримання пам'яткоохоронного законодавства на користь видачі дозволів на будівництво) тощо.

- Функція ДАРТ: стимулювати використання відкритих даних щодо культурної спадщини для реалізації туристичних можливостей. Водночас відкриті дані зі сфери туризму (дані про кількість закладів розміщення, кількість туристів, завантаженість готелів тощо) використовуються для аналізу популярності маршрутів, пов'язаних із культурною спадщиною.

# ДОДАТКИ

## Додаток 1. Система оцінювання Open Data Maturity Report<sup>65</sup>

Параметр	Метрики	Характеристики
<b>ПОЛІТИКА ВІДКРИТИХ ДАНИХ</b>	Рамка політики (framework)	На національному рівні існують політики та стратегії відкритих даних. Ці стратегії стимулюють повторне використання даних державним та приватним секторами.
	Управління відкритими даними	Існують управлінські моделі та координація дій, щоб гарантувати публікацію відкритих даних на всіх рівнях та підтримувати місцеві й регіональні ініціативи відкритих даних.
	Імплементация відкритих даних	Існують плани публікації даних, виконання яких постійно моніторять. Проводять тренінги для державних службовців, які працюють із відкритим даними.
<b>ПОРТАЛ ВІДКРИТИХ ДАНИХ</b>	Характеристики порталу	Характеристики порталу забезпечують доступ до наборів даних та релевантного контенту, у тому числі – більш просунуті характеристики, такі як SPARQL пошук, дискусивний форум, рейтинг наборів даних.
	Користування порталом	Трафік порталу постійно моніторять, використовують аналітичні інструменти, щоб зрозуміти поведінку та потреби користувачів. Крім цього, портал забезпечує API, завдяки якому просунуті користувачі можуть використовувати програмне забезпечення для доступу до метаданих.
	Забезпечення даних	Більшість розпорядників даних можуть вносити (мета)дані до національного порталу. Портал забезпечує доступ до даних у режимі реального часу.
	Сталість порталу	Для порталу розробили стратегію сталості, забезпечують зримість порталу. Відбувається регулярне опитування користувачів для поліпшення порталу.
<b>ВПЛИВ ВІДКРИТИХ ДАНИХ</b>	Стратегічне розуміння	Існують механізми моніторингу та методи вимірювання впливу, щоб відстежувати використання даних.
	Політичний вплив	Систематичний моніторинг використання даних у соціальній сфері.
	Соціальний вплив	Систематичний моніторинг використання даних у соціальній сфері.
	Вплив на довкілля	Систематичний моніторинг використання даних у сфері впливу на довкілля.
	Економічний вплив	Дослідження фокусуються на макро- та мікроекономічному впливах відкритих даних і впливі на певні сектори.

<sup>65</sup> Джерело: Open Data Maturity Report 2019

<b>ЯКІСТЬ ВІДКРИТИХ ДАНИХ</b>	Уживаність (currency)	Систематичний підхід забезпечує актуальність метаданих. Розроблено спеціальні програми-збирачі інформації, які дають змогу оперативно відображати на національному порталі зміни в даних.
	Моніторинг та заходи	Існують механізми моніторингу якості метаданих та рівня відповідності до правильної інформації про ліцензування.
	Відповідність DCAT-AP	Відповідність стандарту DCAT-AP у контексті обов'язкових, рекомендованих та вибіркових класів даних.
	Якість розміщення та пов'язані дані	Використовується 5-зіркова схема розгортання даних або схожі на неї.

## Додаток 2. Огляд наявних наборів відкритих даних, що стосуються культурної спадщини, на порталах топ-10 прозорих міст України

### 86.6 МАРІУПОЛЬ

- [Генеральні плани населених пунктів Маріупольської ОТГ, історико-архітектурний опорний план міста Маріуполь, плани зонування територій та детальні плани територій населених пунктів Маріупольської ОТГ \(за винятком відомостей, які відповідно до законодавства становлять інформацію з обмеженим доступом\), їх проекти](#)
- [Надані містобудівні умови та обмеження для проєктування об'єктів будівництва на території Маріупольської міської ради](#)
- [Дані містобудівного кадастру міста Маріуполя, у тому числі геопросторові дані](#)
- [Звіти про виконання паспортів бюджетних програм департаменту культурно-громадського розвитку Маріупольської міської ради](#)

### 85.2 ЛЬВІВ

- [Дані про видані будівельні паспорти Львівською міською радою](#)
- [Дані про надані містобудівні умови та обмеження Львівською міською радою](#)
- [Перелік пам'яток архітектури, містобудування, історії, мистецтва, археології місцевого та національного значення на території Львівської МТГ](#)
- [Перелік об'єктів незаконного будівництва в м. Львів](#)
- [Перелік пам'яток архітектури, містобудування, історії, мистецтва, археології місцевого та національного значення на території Львівської МТГ](#)
- [Основні показники сфери культури і мистецтва](#)
- [Історичні аптеки Львова](#)
- [Перелік історичних мозаїчних творів на території Львова](#)
- [Музеї Львова](#)
- [Храми Львова та Львівської області](#)
- [Перелік будинків міста Львів](#)

### 78.1 ДРОГОБИЧ

- [Титульні списки капітальних видатків у культурних закладах міста](#)
- [Історико-архітектурний опорний план](#)
- [Дані про видані будівельні паспорти](#)
- [Детальні плани територій міста](#)
- [План зонування територій міста](#)
- [Реєстр містобудівних умов та обмежень м. Дрогобич](#)
- [Перелік об'єктів монументального мистецтва в м. Дрогобичі](#)
- [Перелік пам'яток історії \(внесених до Державного реєстру\) та місць, пов'язаних з визначними особистостями](#)
- [Пам'ятки архітектури національного значення у м. Дрогобичі, включені у Державний реєстр культурного надбання](#)
- [Перелік будівель, що належать до історико-архітектурних пам'яток](#)
- [Паспорти бюджетних програм відділу культури та мистецтв](#)
- [Звіт про виконання паспортів бюджетних програм відділу культури та мистецтв](#)
- [Статистика відвідин музеїв міста Дрогобича туристами](#)
- [Титульні списки капітальних видатків у культурних закладах міста](#)
- [Звіт про надходження та використання коштів загального фонду Відділу культури та мистецтв](#)
- [Храми м. Дрогобича](#)
- [Соціально-культурні проєкти громадських організацій](#)

<b>76.6</b> ВІННИЦЯ	—
<b>75.1</b> ТЕРНОПІЛЬ	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Титульні списки на проведення капітального та поточного ремонту, будівництва, реконструкції та благоустрою</a></li> </ul>
<b>74.9</b> КАМ'ЯНСЬКЕ	—
<b>74.8</b> ПОКРОВ	—
<b>73.1</b> БАХМУТ	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Титульні списки на проведення капітального та поточного ремонту, будівництва, реконструкції та благоустрою</a></li> <li>• <a href="#">Положення про Управління культури Бахмутської міської ради</a></li> <li>• <a href="#">Річні статистичні і текстові звіти Управління культури та закладів культури міста</a></li> <li>• <a href="#">Плани роботи Управління культури Бахмутської міської ради (перспективний, на квартал, місяць)</a></li> <li>• <a href="#">Статуту закладів культури Бахмутської міської ради.</a></li> <li>• <a href="#">Перелік цільових програм, у тому числі посилання на оприлюднені ресурси в Інтернеті</a></li> <li>• <a href="#">Накази Управління культури Бахмутської міської ради з основної діяльності за винятком інформації з обмеженим доступом, яка в них міститься</a></li> <li>• <a href="#">Перелік закладів культури базової мережі закладів культури, засновником яких є Бахмутська міська рада</a></li> <li>• <a href="#">Перелік договорів, укладених Управлінням культури Бахмутської міської ради.</a></li> <li>• <a href="#">Річні плани закупівель та додатки до них</a></li> <li>• <a href="#">Титульні списки на проведення капітального та поточного ремонту, будівництва, реконструкції та благоустрою</a></li> <li>• <a href="#">Паспорти бюджетних програм місцевого бюджету</a></li> </ul>
<b>71.9</b> ДНІПРО	—
<b>71.6</b> ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Паспорти відділу культури та туризму 2018 року виконкому Володимир-Волинської міської ради</a></li> <li>• <a href="#">Генеральний план міста Володимира-Волинського</a></li> </ul>



